

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDEKEN:

Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hasábos petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttár petit sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Szombat, szeptember 18.

Mal számunk főbb közleményei:

Apponyi a királynál.
Előkészületek a szobortelepítésre.
Pamflet Ferenc József ellen.
Tatárjárás az érettségien.
Sikkasztó mérnök.
Aktalopás az aradi vizsgálóbírónál.
A „Hivatás” premiérje előtt.
Eltűnt értékpapírok.
József királyi herceg hadgyakorlaton.
Milán király barátnője.

A vaggongyár tőkeemelése.

Arad, szeptember 17.

Az aradi vaggongyár igazgatósága elhatározta, hogy a részvénytársaság legközelebb tartandó közgyűlése elé javaslatot terjeszt a részvénytőkének öt millió koronára leendő fölemelése iránt. Különös jelentősége, érdekessége van ennek a közgazdasági eseménynek, amely nem jelent kevesebbet annál, mintha Arad egy újabb iparvállalattal lett volna gazdagabb. Maga az iparvállalatok tőkeemelése jelentősebb, fontosabb a pénzintézetek tőkeemelésénél, amely már nem nevezhető szokatlan eseménynek. Tény, hogy a pénzintézeteket is jobban megalapozza, önállóbbá teszi a saját tőkéik növekedése, s fokozza az intézetekhez vonzó tőkék biztonságát. De a legtöbb esetben az alaptőke szaporulata csak helyet cserél a visszleszámitolás egy részével, s újabb már a régi részvényeseknek se kínálja azokat az előnyöket, amint a korábbi években. Az iparvállalatoknál azonban a tőke szaporítása a leg-

több esetben új befektetésre, az üzemi, a gyártóképeség és a forgalom növekedésének eszközül szolgál, tehát nemcsak a részvényeseknek, a vállalat tőkecsoportjának érdekeit szolgálja, hanem az érdekelt vidék s az ország ipari termelését, produktivitását is fokozza. Az alaptőke-emelésnek így rendeltetése van a Weitzer-vaggongyár esetében, amely ezzel az ország legelső iparvállalatai sorába jut.

A fejlődésnek ez a tekintélyes fokozatú tőként akkor méltányolható, ha visszapillantást vetünk a vaggongyár múltjára, azokra a küzdelmekre és bajokra, amelyeken a gyár átesett s a vállalat történetét az alaptőke, az osztalék és az árfolyam hullámlásának statisztikáján át szemléljük. Az 1891-ben alakult Weitzer János vasöntő- és vaggongyár részvénytársaság alaptőkéje a következőképp változott:

1891-ben	1,800.000 korona
1895-ben	2,400.000 „
1896-ban	3,000.000 „
1899-ben	4,500.000 „
1901-ben	3,066.900 „

(A részvényekből 1027 darab megsemmisített, a megmaradó 10,223 darab névértékét pedig 25%-kal 300 koronára bélyegezték le.)

1902-ben 2,555.750 korona.

(A részvények értéke újabb 50 koronával 250 korona névértékre bélyegeztetett le.)

1907-ben 4,000.000 korona
1909-ben 5,000.000 „

A változás hasonló módon jelentkezik az osztalék nagyságánál. Az

első év osztaléka 24 korona, majd két éven át semmi, azután 12 korona 50 fillér, 10 korona, 20 korona, majd 25 korona, amennyit a most lezárt üzletév után is fizetnek. A részvények árfolyama, amely 1902-ben 135 koronáig szállt alá, — a tőkeemelés nyilvánosságra jutása előtt — 426 korona volt. Most bizonyára még emelkedni fog.

Magában ez a statisztika elárulja, hogy a vállalat, amely eleinte a legszebben biztató reményekkel indult meg, később súlyos és komoly válságba került, amelyből erős és céltudatosan végrehajtott szanálás után jutott biztos mederbe s ettől fogva a komoly és fokozatos fejlődést mutatja. A hanyatlás emlékeit, okait célszerűtlen dolog feszegetni. Az azonban méltó a följegyzésre, hogy a vállalat föllendülése és öröndetes haladása két férfi tevékenységéhez fűződik: Herzel Bernát, a gyár kereskedelmi igazgatójának és Müller Gyula műszaki igazgatójának. Vállalva szerezték meg az üzleti és technikai eszközöket, amelyekkel a gyár jövő sorsát biztosították, s amelylyel azt mind magasabb fokra emelték. Mert a gyár nemcsak kimutatásaiban változott, de újjáalakított, modern felszereléseiben, gyártóműveiben és forgalmának körében is. Az öt millió koronás alaptőke pedig nemcsak a részvényeseknek jelent örömet, de Arad városát is büszkévé teheti, mert ipari föllendülésünk egyik jellemzően szóló nevezetes jelensége ez.

Hivatás.

— Részlet Gál István színművéből. —

A Vígsházban szombaton kerül bemutatásra a Hivatás, Gál István pécsi lelkész négyfelvonásos színműve, amelynek irodalmi értéke mellett az is nagy érdeme, hogy élénken rávilágít azokra a küzdelmekre, amelyek a katolikus alapság kebelében, de a jól javadalmasított idősebb egyháziak körében is folytatódhatnak. Hol elfojtva, hol inkább kitörve látjuk jelenségeit, hogy a colibátus nyugét mint szeretné lerázni a római katolikus papság és nem csoda, ha megannyi egyéb agitacionális tér mellett a színpadra is kerül a sor. Gál bemutat egy plébánost, Dános Imrét, aki már lehiggadtan, békésen él hivatásának. De él emléke annak a kornak, amikor a lélek még nem bírta lenyugodni a testet, él a kis Rózsika, akit az esperes nevelt leányának tekint mindenki. Szinte maga Dános is elfelejti a mulatot és huzódzik attól a mozgalomtól, amely a szív szabadságát akarja biztosítani az ur szolgáinak is.

Ekkor közbejön az az eset, amely meg rázkóztatja egész lelkében és amely érezteti vele, hogy nem szabad távol maradnia a harctól. Meg kell tudnia, hogy Rózsikája akármilyen bájos, akármilyen erényes, nem fogadható be a hírére kényes családba.

Erről szól a dráma következő részlete, amelyet mutatóványképen közlünk:

HIVATÁS.

I. felvonás. 9. jelenet.

János, Majsay, Majsayné, végül Dános.

János: Jól van no. (Sietve a kert hátsó ajtajához tipeg, hol Majsayék megjelennek. Mindketten keresett eleganciával öltözve.) Tessőnek keröm begyünni, még mögjelöntöm magukat. Tessőnek addig a mi szép kertünk gyönyörűsége illatjába feredni. (Félre.) No ezt urasson mögmondtam. (Be a lakba.)

Majsay: A kert csakugyan gondosan van ápolva.

Majsayné: Egyéb dolguk sincs.

Majsay: Be szeretnék tullelni rajta. Nekem sem kellemes ez a látogatás.

(Dános kilép a lakból.)

Majsay: (elébe megy): Dános Imre esperes urhoz van szerencsém?

Dános: Szolgálatjára.

Majsay: Majsay Huba kataszteri főhivatalnok vagyok.

Majsayné: De Darafalva et Majsa.

Dános: (örvendve.) Ah, örülök, nagyon örülök, nagyságos uram.

Majsay: (nejére mutat.) Nőm.

Majsayné: Született Paksy Eleonóra.

Dános: (meghajol) Asszonyom... (Helyet mutat. Mindhármán leülnek.)

Majsay: Főtisztelendő uram, mint tudni méltóztatik, fiam, darafalvi s majsai Majsay József, kir. törvényszéki albiró, megkérte Pánthy Rózsika kezét.

Dános: Ugy van s mivel ösmerem, nincs ellene kifogásom.

Majsayné: (gunyosan.) Ah, csakugyan nincs? Nagyon megtisztelő ránk nézve.

Majsay: Mielőtt a dolog érdemleges tárgyalásába bocsátkoznánk, egy diszkrét kérdésre várom főtisztelendőség fedeleletét.

Dános: Szolgálatára állok.

Majsay: (vontatottan) A fiam persze nem érthet ily kényes ügyet, de mi, mint gondos szülők... ön természetesen fogja találni, ha a hozományra vonatkozólag...

Majsayné: (közbevág) No igen, hogy mily magas összeggel óhajt a közös háztartáshoz hozzájárulni.

Dános: Sajnálom, hogy erre vonatkozó esetleges vérmes reményeket el kell tüntetnem. A leány szegény.

Majsayné: Ah, még ez is!

Dános: A jó nevelése és kelengyén kívül, mit sem vihet magával.

Majsayné: Gyönyörű!

Majsay: Ez a felelet egy kissé meglepett ugyan, mert hiszen az ön dus javadalma...

Apponyi a királynál.

Panasz a cárhoz — a kultuszminiszter ellen.

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 17.

Apponyi Albert gróf ma hosszas kihallgatáson jelent meg a király előtt. A politikai és egyházi körök élénken foglalkoztatta a kultuszminiszter mai kihallgatásának tárgya, amely még most sincs megvilágítva. A félhivatalos kommuniké szerint Apponyi gróf azért jelentkezett különkihallgatáson, hogy a tárcájával összefüggő kérdésekről tegyen jelentést. Ezt a relatív kitélt azonban egyes körök sehogysem akceptálják. A kihallgatásról többféle verzió kering. Az egyik szerint a miniszter egyenesen a király kivánságára ment volna audienciára a magyar püspöki karnak a kongrua rendezése ügyében ellene tett panaszra következtében; a másik feltevés az, hogy Apponyi gróf be sem várva a panaszt, maga jelentkezett kihallgatásra, végül — és ez tartja magát legerősebben, — azt hiszik, hogy a váratlan kihallgatás a román iskolák ismeretes nyelvrendelete ügyében történt.

A nyelvrendelet miatt egyébként Metianu János nagyszombati érsek-metropolita és Papp I. János aradi püspök memorandumban fordulnak az orosz cárhoz, mint az ortodox egyház legfőbb patronusához és a szentpétervári szent szinódushoz és védelmet kérnek Apponyi rendelete ellen.

Apponyi mai kihallgatásáról ezeket táviratozzák:

Apponyi a királynál.

Budapesti tudósítónk jelenti: Wekerle előtt ma délelőtt Apponyi Albert gróf kultuszminiszter volt egyórás kihallgatáson a királynál. Bár a félhivatalos jelentések azt hangsúlyozzák, hogy Apponyi gróf csupán a kongrua rendezése és más reszort-ügyek miatt járt a királynál, beavatottak tudni vélik, hogy a király tőle, mint a függetlenségi párt egyik

vezérétől, a politikai helyzetre vonatkozólag is kért információkat. A politikai világban igen nagy jelentőséget tulajdonítanak Apponyi gróf mai audienciájának, amelynek eredménye csak Wekerle legközelebbi kihallgatása után fog kiderülni.

Félhivatalosan Apponyi audienciájáról ezt a kommuniké adták ki: Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter ma reggel Bécsbe érkezett és a Magyar Házban szállt meg. A miniszter délelőtt 11 órakor jelent meg öfelségénél külön kihallgatáson, hogy tárcájával összefüggő kérdésekről jelentést tegyen. (Bud. Tud.)

Apponyi nyilatkozata

Bécsből táviratozzák: Apponyi Albert gróf ma kihallgatása előtt a *Neue Freie Presse* munkatársának ezeket mondotta:

— Nem igaz az a hír, mintha ad audiendum verbum lettem volna Bécsbe citálva. Az én kihallgatásom nem a korona kivánságára történik meg. Régen kértem kihallgatást, kizárólag azért, hogy a kongrua rendezése ügyében felmerült kérdésekről öfelségének jelentést tegyek. E tekintetben, rövid idővel ezelőtt, amikor az eljárások befejeződtek, egyszer már megjelentem kihallgatáson a király előtt. Akkor meg is mondtam a felségnek, ősz elején újból audienciát fogok kérni. Természetesen nincs kizárva, hogy a király más ügyben is kérdést fog hozzám intézni, de, hogy engem a nyelvrendelet miatt citáltak volna Bécsbe, teljes hazugság. Különbösen szívesen veszem az alkalmat, hogy a „gravamenről” szóljak. A rendelet a román egyházra nézve nem lehet érzékeny, vagy káros, sőt ellenkezőleg román szempontból a rendelet javít a helyzeten, habár ezt én nem is akartam. Az egyház nem is szenvedhet sérelmet rendeletem által, mert az kizárólag az állami népiskolákra vonatkozik.

Wekerle Bécsben.

Wekerle Sándor miniszterelnök ma este tíz órakor Bécsbe utazott, hogy a holnap dél-

előtt tizenegy órakor kezdődő folytatódólagos közös miniszteri értekezleten résztvegyen. A miniszterelnök bécsi tartózkodása három napra van tervben. (Bud. Tud.)

A miniszterelnök előreláthatólag hétfőn este tér ismét vissza Budapestre és kedden tartják meg azt a döntő minisztertanácsot, amelyben a kormány végleges határozatot fog hozni követendő eljárását illetőleg. Holnap a királyhoz is megy Wekerle, hogy referáljon a közös minisztertanácsról.

Apponyi a szerb patriarkához

Zágrábról táviratozzák: A horvát jogpártlapja, a *Hrvatska* budapesti értesülése alapján azt írja, hogy Bogdanovics Lucian karlócai szerb érsek-metropolita is megkapta Apponyi gróftól ugyanazt a levelet, amelyet a miniszter a román püspökökhöz intézett. A miniszter ebben elrendeli, hogy a karlócai egyházmegyéhez tartozó állami iskolákban a hittan tanítás magyar nyelven történjék. Bogdanovics patriarka e tárgyban szeptember hó 18-ára hívta össze az egyházi tanácsot.

Egységes a kabinet?

Budapesti tudósítónk jelenti: Ustrák forrás szerint Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter, aki a legutóbbi minisztertanácsban a bankkérdés definitív megoldása ellen foglalt állást és tiltakozott a bankkérdés megoldásának 1917-ig való elodázása ellen, magáévá tette a kabinet többi tagjainak véleményét; úgy, hogy most az egész kabinetben Wekerlének az álláspontja áll, hogy a bankkérdés megoldását 1917-ig halasszák el és egyelőre csak a készfizetések felvételére nézve történjék gondoskodás.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az aradi zenedét fentartó Aradi Zenekedvelők Egyesülete évi rendes közgyűlését szept. 26-án d. e. féltíz órakor a városháza tanács-termében tartja meg, amely gyűlésre ez uton is tisztelettel meghívom az egyesület minden tagját. Aradon, 1909. szept. 17-én. Instítória Kálmán, kir. tan. egyesületi elnök.

(*) A Rákóczi-Társaság tisztelt tagjait felkérem, hogy f. hó 19-én, reggel fél 9 órakor, a társaság helyiségében gyülekezni szíveskedjenek. Innen vonulunk a szobor leleplezési ünnepélyre, a leleplezés után vissza a társaság

Dános: A dus javadalom a papra nézve oly kötelezettségekkel jár, melyek kizárják a vagyongyűjtést.

Majsay: Nemes szivre valló kijelentés. No de ez a kisebbik baj. Egy másik, még diszkrétebb dologban óhajtanék mi, aggódó szülők felvilágosítást. A leány az ön házában, mint árva gyermek s az ön, illetve az önök rokona szerepel. Kik voltak a szülei?

Dános: (zavartan) Uram . . . a fia, úgy tudom, a leányt akarja elvenni.

Majsayné: Ez a zavar igen érthetően felel.

Majsay: A leányka bizonyonnyal nagyon szeretetreméltó, bájos teremtes lehet, mert hiszen, bocsánat a szerénységre — egy Majsay, a veleszületett helyes esztétikai érzéket a válasszottja külsejére vonatkozólag is, mindenkori érvényre juttatja. (Majsayné negédesen mozog.) De nem is erről van szó. Kérdésemre még nem kaptam határozott választ.

Dános: Az eljegyzés még nem történt meg. Ha Majsay József bármily okból megbánta volna —

Majsay: A fiának nem lehet az enyémtől eltérő akarata és —

Dános: Nos hát, ha ön kifogásolni valót —

Majsay: A kérdésemre óhajtanék határozott választ.

Majsayné: De hiszen a kétségnek már nincs helye.

Dános: Kérdését, mint amely nem tartozik a tárgyhöz, válasz nélkül hagyom. Ha szereteti a fiu a leányt, a magáévá teszi anélkül, hogy előzetes nyomozást tartana.

Majsay: Ismétlem, a fiának nem lehet más akarata, csak ami az enyém.

Majsayné: Ugy van. Csak a mienk.

Majsay: Én pedig meg nem engedhetem, hogy családom makulátlan cimerén folt essék.

Dános: Uram!

Majsay: Bocsánat, értsük meg egymást. A leány személye ellen nincs kifogásunk.

Majsayné: De a születését homály fedi.

Majsay: Ezt értettem a folt alatt. Ez már ősi tradíció nálunk.

Majsayné: Ugy értesülünk, hogy az ön színtén nemes, kedves . . . e . . . izé . . . igen, unokahuga, Pánthy Eszter is régi nemesi család sarja. És így bővebb magyarázat nélkül is be fogja látni, hogy ez a házasság egyenesen képtelenség, abszurdum, több mint abszurdum.

Dános (méltatlankodva): Asszonyom, én már régen leráztam magamról minden balga elbitéletet, mely nemcsak a józan-felfogással, hanem a keresztény szeretettel is homlokegyenest ellenkezik. De e pillanatban nem tudom magamba fojtani csodálkozásomat, hogy ön is úgy beszél, noha legközelebbi őse — amiről

pontosan vagyok értesülve — még ahhoz a felekezethez tartozott, amely az ősökkel nem igen szokott eldicsőkedni és Pakson virágzó gabonázletnek volt tisztos és szerencsés tulajdonosa.

Majsayné (ájdulozva): Ah, micsoda kiméletlen gorombaság!

Majsay: Uram, ez az, ami nem tartozik a tárgyhöz.

Dános: Bocsánat, értsük meg egymást. Távol áll tőlem minden sértő szándék.

Majsayné: Látjuk.

Dános: Mindenkit érteke szerint szoktam becsülni és az ön elődjei bizonyonnyal értékes egyének voltak, kik a becsületes munkát fölibe helyezték minden fényes ősiségnek. Ne a cimer tisztaságára, hanem a lelkünk makulátlanságára legyünk feltékenyek.

Majsay: Ez sem a leggyöngédebb ólzás.

Dános: Az őskőtől becsülettől kiérdemelt cimer lehet értékes örökség, hasonló érdemre buzdító jelvény, de nem jogosíthat igazságtalan, minden emberi érzést megcsufoló, tehát feltétlenül hamis következtetésekre.

Majsayné: (feláll.) Huba, azt hiszem, eleget hallottunk.

Majsay: (szintén feláll, vele Dános is; hidegen.) Uram, most már ad rem térhetünk. A fiam meggondolatlan lépését óhajtom kikorrigálni. A fiu megtört szívvel bár, de a makulátlan ősi —

helyiségébe, hol az aradi és máshonnan ideérkező 1848/49-iki honvédek déli 12 órakor megvendégljük. Arad, 1909. szeptember hó 14-én. Zubor Andor, elnök.

(*) A II. ker. jótékonycélu Fillér-asztaltársaság fölkéri a tagokat, hogy f. hó 19-én reggel 8 órakor saját helyiségükben Fácán-utca 7. sz. Donnavel Fülöp vendéglőjében kivonulás végett pontosan megjelenni sziveskedjenek.

Előkészületek a szoborleleplezésre.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Ma délután a rendező bizottság ülésén a fenséges ünnepség összes részleteit rendszerbe szedték. a gyönyörű és eleven színekbe öltözött leleplezési napnak minden teendőjét megállapították és ha a résztvevő közönség a maga intelligens nyugodtságával is segíti a rendezőket munkájában, akkor zavartalanul, impozáns méltósággal folyik le az ünnep.

Lőcs Rezső gazdasági tanácsnok egy előre teljesen kidolgozott tervezetet terjesztett a mai ülés elé, melyet az változtatás nélkül el is fogadott.

A vendégek fogadása.

A magyar kormány nevében ma Wekerle Sándor miniszterelnök leiratban értesítette a polgármestert, hogy Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter képviseli a kabinetet a 19-iki ünnepen. A kormány küldöttjét, mint megírtuk, csak Varjassy polgármester várja a vasutnál.

A rendező bizottság négy részben végzi el teendőjét és e szerint négy csoportra oszlik, minden csoport élén egy vagy két főrendezővel, a kiket Lőcs tanácsnok irányít. Eme csoportok a vasutnál, a szabadság-téri sorakozásnál, a menet vonulása közben és a Kossuth szobor előtt teljesítenek szolgálatot.

A vasutnál már holnap déli tizenkét órakor jelennek meg a város színeiből összeállított karszallaggal ellátott rendezők, hogy az érkező idegeneket fogadják. Ezek névsora a következő:

Főrendező: Záray Jenő és Czobor Ottó. Rendezők: Weisz Farkas, Brecka Károly, Blédi Boldizsár, Reisz Károly, Lukács Sándor, Czirkál Géza, Ferdinánd Ferenc, Berta István, Kobza Imre, Tót Béla, Schwarz Adolf, Vannay Károly, Scheibel Ignác, Rosenberg Mór, Hoff-

mann János, Nyiri László, Vida Vilmos, Szuhaneck Lajos, Mandl Ferenc, Lászka Ferenc.

A legnagyobb előzékenységgel fogadják az idegeneket, akiket a készen várakozó kocsihoz vezetnek. A város, kivéve a nagyobb csoportokban érkezőket, minden vendéget kétfogatu fiakkal vitet a szállására és ellátja az ünnepség részletes programjával és a város látnivalóját tartalmazó utmutatóval.

Az ünnepi menet.

A szabadság-téri gyülekezésnél főrendező Záray Jenő, rendezők: Schwarz Lajos, Gébl Károly, Grünwald Simon, Schaffer József, Faragó Béla, Huszalk József, Erdély Ferenc, Bartlenszky József, Knics Pál, Bozsik Ernő, ifj. Panker Viktor, Faragó József.

Ezek állítják össze a következő sorrend szerint a menetet:

1. Kossuth-asztaltársaság.
2. Főrendi- és Képviselőház.
3. Egyházak.
4. Női küldöttségek.
5. Zenekar.
6. 48-as honvédek.
7. Fő- és középiskolák ifjúsága.
8. Magyar Szt. Korona Vas. Szöv. Aradi Kerülete.
9. Törvényhatóságok.
10. Kamarák.
11. Kaszinók.
12. Állami hivatalok.
13. Kulteregységek.
14. Sport- és Dalegyesületek.
15. Piskitelepek (zenekar.)
16. Füg. és 48-as pártok.
17. Községi küldöttségek.
18. Asztaltársaságok.
19. Egyesületek.

A gyülekezés reggel fél kilenc órakor már kezdetét veszi. Minden egyes csoport már a téren találja megszámozott tábláját, a hova elvezetik és felállítják. Fél tíz órakor befejeződik a csoportosulás és Záray főrendező kürtjellel indítja meg a menet rendezését. A tér kapujához, tehát az Atzél Péter-utca torkolatához szölitja a fenti sorrend szerint az egyes csoportokat és mire nagyjából helyén lesz, megindítja.

A csoportokat jobbról és balról a rendezők veszik körül, a kik vigyáznak arra, hogy a főút közepén vonuló menethez, oda nem tartozók ne csatlakozhassanak. Ez azért szükséges, mert különben a szobor előtt nem lehetne elhelyezni az így felszaporodott tömeget.

A menetközben rendfentartók lesznek Vekov János és Neidenbach Ödön vezetése mellett Panker Viktor, B. Szabó Mihály és a főgymn., főreáliskola következő növendékei: Glutig Lajos, Medveczky Sándor, Szegő Sándor, Issekutz Sándor, Földes Béla, Klein László, Hank Ödön, Bozsik Mihály, Siebig Béla, Haszlinger Lajos, Kiss Géza, Lázár Manó, Winkler Antal, Papp László, Fluck János.

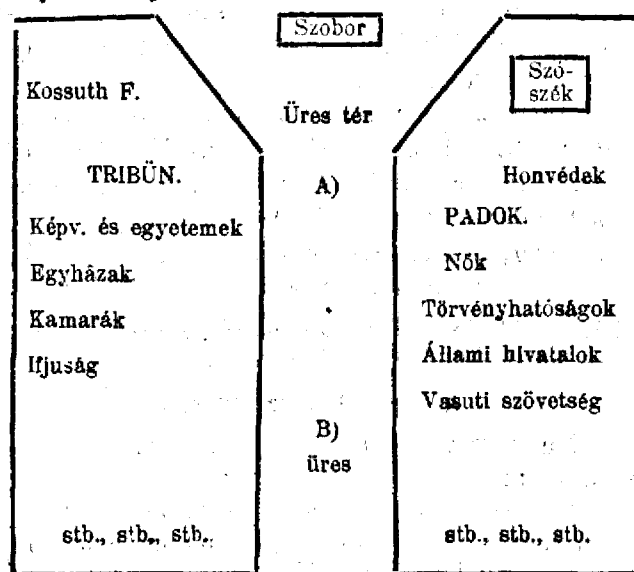
A Szabadság-téren felállítandó csoportjelző táblák alatti sorakozást megkönnyíti az, hogy a rendezőség külön kiadta az ünnepélyre jelentkező testületek betűrendes névsorát és minden testület neve mellett lévő szám jelzi azt a csoportot, a melybe tartozik. Falragaszok alakjában ezt köztudomásra hozza holnap a rendezőség.

Ünnepség a szobor körül.

A szobornál az ünnepség a menet megérkezése után azonnal kezdetét veszi. Itt is gondoskodás történt a rendfentartásáról. A menet megérkezése előtt, mint azt megírtuk, csak a dalárdák és a sajtó emberei foglalhatnak helyet a téren és erről a következők gondoskodnak:

Főrendező Matusik Márton, rendezők: Fekete Jakab, Nagy István, Thumó Lajos, Jeney Béla, Gyenge Ferenc, Grosz Aladár dr., Kiss Ernő, Szőke Antal, Strumberger Oszkár, Harmat Ferenc, Leviczky Dezső, Vitkay György, Szabó József és Traytler Dezső.

A szobor előtti elhelyezkedést a következő rajz mutatja:

Bejáró.

A Kossuth Lajos asztaltársaság a jobboldali részen, a szobor és a szószék között foglal helyet. A rajzon fel nem tüntetett többi csoport az érkezés sorrendjében áll föl. A rend érdekében és hogy a koszorut vivő küldöttségek a szoborhoz juthassanak, a szobor előtti kis tér és egy út nyitva marad (az ábrán A-B-vel jelölve.)

A leleplezés programja.

A leleplezés sorrendjét a rendező-bizottság ma tartott ülésén véglegesen a következőképp állapította meg:

1. Ezer tanuló éneke.
2. Ünnepi beszéd, elmondja: Barabás Béla dr. országgyűlési képviselő.
3. „Kossuth Lajos” himnusz, szövegét írta: Farkas Ferenc, megzenésítette: Révfy Géza; a szerző vezetése mellett éneklük: a budapesti „Testvériség” Máv., az aradi Máv. és az aradi vagongyári daloskörök.
4. Alkalmi óda, írta: Ábrányi Emil, szavalja: Gaál Gyula, a Nemzeti Színház tagja.
5. Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobrász művészek átadják Arad sz. kir. város közönségének a Kossuth szobrot.
6. Varjassy Lajos, Arad sz. kir. város polgármestere gondozásba veszi a művet.
7. Kossuth Ferenc ur 6 excellenciájának beszéde.
8. A magyar képviselőház és főrendiház köszörszójának elhelyezése.

Dános: (közbevág) Fölmentem minden indokolás alól.

Majsay: Tehát a fiu lemond arról a szerencséről, hogy Pánthy Rózsikát a magáénak tekinthesse. Emmez elhatározásáról már értesítette őt.

Majsayné: A kellő indoklással.

Dános: Mily uton?

Majsay: Levélben.

Dános: (felindultan) Embertelenség. Ezt velem is tudathatta volna.

Majsayné: Bocsanat, ez a kettőjük ügye volt.

Majsay: Legyen nyugodt. A Majsayak kíméletessége közmondásos. Az a levél remeke a Majsay-stylusnak.

Dános: (keserűen) Az önökkel folytatott társalgás után élénken el tudom képzelni.

Majsay: (meghajol) Főtisztelendőm, Isten velünk.

Majsayné: (gőgös fejbőlintással) Uram...

Dános: (hidegen) Jó napot. (Majsayék el a hátsó ajtón.)

10. jelenet.

Dános, majd Eszter, végül Csijeszky.

Dános: (megvetéssel a távozók után néz) Hitványok, jól odataláltak, ahol a legjobban fáj. (Eszter lassan, maga előtt összekulcsolt kezekkel jön a lakból. Utána Csijeszky, figyelve áll az ajtónál.) Eszter! Eszter! A nyomorultak...

Eszter: (fájdalmasan) Mindent hallottam.

Dános: (nagy felindulásban) Mi a vétke? Mi a vétke, szegény kis bogaram?

Eszter: Mi a mi vétünk? mi a mi bűnünk?

Dános: Megaláztak... megtiportak...

Eszter: Bele kell nyugodnunk, Imre.

Dános: Belenyugodni? (fokozódó indulattal) Nem, Eszter, nem nyugszom bele. Eddig hallgattam, türtem te érte, ő érte. Most már nem hallgatom, nem türök, te miattad. 6 miatta. (Eszter kezét a szívéhez szorítja.) Nézd, tapogasd, roncsosá tették a szívemet.

Eszter: (osillapítva) Imre...

Csijeszky: (előlép) Ahá, kiugrattuk a jó, meleg iszapból, brekeg már.

Dános: (mint fent) De nemesak az én szívemet... Sok ezer ilyen megtaposott szívű ember van még... mert sok, sok a Rózsika, a megvetett, a sárba tipott Rózsika. Sarat dobta rá, arra a liliumra... a mi liliumunkra... Nincsen joga a boldogsághoz, mert a miénk... A másoké, a sok ezer bűnösé, az más... az mind lilium... a miénk, az a sár virága... Es én hallgassak? Az én gyermekemre, a mi gyermekünkre mondják, hogy... hogy... (megpillantja Csijeszkyt) Csijeszky!

Csijeszky: (jobbát feléje nyujtva hozzálép) Tehát?

Dános: (a feléje nyujtott kezét elfogadja) A vezérek vagyok.

Függöny.

9. A különböző testületek és küldöttek ékei tisztelgetésnek és hálaadásnak lerovása.

10. Szózat, zenekíséret mellett éneklük az egyesült daloskörök tagjai.

Ugy a fővárosból, mint külföldi lapok részéről is jelentkeztek fényképezők. Az összes fényképezők a szónoki emelvény északi oldalán kapnak helyet.

A koszorút elhelyező küldöttségeket névsor szerint a szónoki emelvényről szólítják a szoborhoz, ahol átvesszik tőlük a koszorút és a talapzatra helyezik.

Diszeldadás és hangversenyek.

Szombaton este fél nyolc órakor az „Aradi Nemzeti Színházban” rendes helyárrakkal diszeldadás lesz. A szindarab előtt Keszler Ede elszavalja a „Kossuth” című prologót, majd utána bemutatásra kerül „Veér Judith rózsája” című történelmi színmű.

Vasárnap este 7 és fél órakor a téli színházban diszeldadás lesz. A szindarab megkezdése előtt Hackl N. tanár vezetése alatt a budapesti „Testvériség”, az aradi „Waggongyári” és az aradi „M. Á. V.” daloskör eléneklük Kossuth Lajos himnuszát. Szövegét írta Farkas Ferenc, megzenésítette Révfy Géza. Utána bemutatásra kerül „A csöppség” című vígjáték. Ugy a szombati, mint a vasárnapi előadás alkalmával Rácz debreceni cigányprimás zenekarával muzsikál.

Ugyancsak este 7,9 órakor a „Gambrinus” vendéglőben (Forray-utca) a színházban szereplő 3 daloskör hangversenyt rendez egy korona belépődíj mellett.

Az országos vasutas-szövetség aradi kerülete délután 4 órakor Batthyány Tivadar gróf szöve. elnök, Károlyi Gyula gróf főispán, Barabás Béla orsz. képviselő, Varjassy Lajos polgármester, Fábry Sándor dr., az A. Cs. E. V. igazgatója, Stankevits Miklós M. Á. V. üzletvezető védnöksége alatt a nyári színházban jótekonycélu hangversenyt rendez.

A legújabb résztvevők.

Ma még a következők jelentették be részvételüket:

Kulturmérnöki hivatal, fogházorvosmestert, aradi sakkör, Csanádvarmegye, törökzentmiklósi függetlenségi kör, Nagykikinda város, magyar királyi tudomány egyetem, Szapáryliget község, kecskeméti jogakadémia, országos középiskolai tanár egyesület, aradmegyei gazdasági egyesület, zombori függetlenségi párt, vörös kereszt aradi fiókja, világi kaszinó, Dombiratos község, aradi Lloyd, Szentleányfalva község, magyar minoriták aradi rendháza, silingyiai Kossuth Ferenc asztaltársaság, Acsev. fűtő kar, gyomai választókörlet, Ferenc József tudományegyetem Kolozsvár, Tordavármegye, Baranyavármegye, debreceni függetlenségi párt, aradi dohánybevaltó hivatal, Komárom város, világi polgári olvasóköri, aradi magántisztviselők, pankotai tanítók, Máramaros-sziget város.

A rendőrség kérelme a polgársághoz.

Sarlot Dömökös főkapitány a következő kérelmet intézi a város közönségéhez:

Kossuth Lajos éreszobrának folyó évi szeptember hó 19-én történő leleplezése alkalmával tartandó ünnepély zavartalan lefolyásának biztosítása érdekében felkérem Arad város közönségét, hogy a kegyeletos ünnepély méltóságához illő rend fenntartása, a személy és vagyon, valamint a forgalom biztonságának megővése végett szükséges és alább felsorolt intézkedéseim végrehajtásában támogatni szíveskedjék.

Intézkedéseim a következők:

Szeptember 18-án este 7 órakor a tűzvérségi laktanyából induló és a Deák Ferenc, Vörösmarthy-utca, Szabadságtér megkerülésével az Atzél Péter-utca, Andrassy-tér, József főherceg-utca át a Karolina-utcaig és ott megfordulva az utca másik oldalán és a Deák-Ferenc-utca át a tűzvérségi laktanyába vonuló zenés takarodó elvonulási útján az utakról úgy a gyalogosok, mint a kocsik letérni tartoznak.

Szeptember 19-én reggel 8 órától a Szabadságtér egész területe mindaddig, míg az ott gyülekező küldöttségek onnan el nem vonulnak, a kocsik közlekedése elöl elzárva lesz. A menetnek a Szabadságtérrel való elindulása előtt, tehát körülbelül délelőtt fél 10 órakor az Andrassy-tér, a Petőfi, illetve Deák Ferenc-utcaától egész a József főherceg-utca levő Andrassy, illetve Purgly-házig a kocsik közlekedése elzáratik mindaddig, míg a menet az Andrassy-téren áthalad és míg a közönség a szobor előtti téren teljesen elhelyezkedik. Az ünnepély tartama alatt a városház előtti térnek a Millenium vendéglő, kincstári palota, Andrassy és Purgly-házak közötti része kordonnal elzárva lesz, melyen belől kizárólag csak az ünnepélyen szereplők, a Szabadságtérrel felvonuló küldöttségek, az igazolvánnyal és jelvényekkel ellátott hírlapírók, meghívottak mehetnek, más egyén az elzárt területen nem tartózkodhatik. Az illetéktelenül ott tartózkodók karhatalommal lesznek eltávolítva.

A netaláni balesetekre vagy rosszulletekre való tekintettel a városház épületnek pénztári hivatala előszobájában kellőleg felszerelt mentő állomás lesz elhelyezve, miért felkérem a közönséget, hogy szükség esetén ide forduljon. Az autóbussz, lovasuti kocsik, automobil és kerékpár közlekedése délelőtt 10 órától az ünnepély befejezéséig a Salacz-utcaától a Szent László-utcaig terjedő területen betiltom és az elzárt területre való hajítás csak azon kocsiknak van megengedve, melyek az ünnepélyen részt vevő meghívottakat, vendégeket és küldöttségeket szállítják. Minden egyéb kocsik jármű csak a mellékutakon és a körutakon át közlekedhetik. Az ünnepély alkalmával a házak tetején, padlás nyílás, padlás szobákban tartózkodni élet és tűzbiztonsági szempontból tilos. Ezen tilalom betartására a következőknek való figyelmeztetéssel elsősorban a háztulajdonosok, illetve házmesterek kötelesek.

A jelvényekkel és igazolvánnyal ellátott hírlapírók mindenütt, az elzárt helyeken is megjelenhetnek és a szabad megjelenésben nem akadályozhatók. A zárórát minden nyilvános helyiségben, beleértve a kisebb korcsmákat is, ott ahol a vendégek mulatozása által a környék nyugalma háborítva nem lesz, szeptember 18. és 19-én éjjelre hatályon kívül helyezem.

A rendőrlégénységet külön utasítom, hogy a közönséggel szemben udvariasan, tüpintatosan és mindent kérve járjanak el, az idegeneknek pedig az általuk kért felvilágosítást udvarias modorban adják. Felkérem tehát a közönséget, hogy amennyiben a rendőrközeg eljárása ellen panasz van, annak orvoslása végett forduljanak a mindenütt szolgálatot tevő rendőrtisztokhoz. Ismételt felkérem a t. közönséget, hogy ezen felhívásomban foglalt rendelkezéseket betartsák és a rend fenntartása érdekében szükséges teendőiben a rendőrséget támogassák.

Meg vagyok győződve, hogy Arad város művelt lakossága ezt meg is teszi, mindazonáltal kötelességem kijelenteni azt is, hogy aki akár ezen felhívásomban, akár a kivezényelt rendőrtiszt vagy rendőrközeg által a rend fenntartása vagy annak helyreállítása végett a helyszínén tett rendelkezéseimnek nem engedelmeskedik, vagy annak ellenszegül, aki a felállított kordonokat áttör, vagy azon engedély nélkül vagy erőszakosan át megy, aki botrányt, lármát csinál, vagy oly cselekményt követ el, melylyel a közönséget, közrendet, vagy az ünnepély méltóságát zavarja, aki a szónokokat közbekezdésekkel zavarja, vagy bármely büntetendő cselekményt elkövet, az ellen a legnagyobb szigorral fogok eljárni és azt a helyszínről karhatalommal eltávolíttatni és ezenkívül ellene a büntető eljárást folyamatba fogom tenni.

Az idegenek kalauzálása.

A Kossuth-szobor leleplezési ünnepségét rendező bizottság arról is gondoskodott, hogy az ideérkező vendégeink szept. 19-én délután 3 órakor egy rendező vezetése mellett megtekintésük az „Erekléye muzeumot” és a „Vesztőhelyet.” Ezen alkalommal az Asztalos Sándor utcában lévő emléktáblánál az Asztalos Sándor társaság szobor alapjának gyarapítására gyűjtőperselyt állít fel, hol a gyűjtést nők fogják

eszközölni a egy aradi zenekar nótáival szolgálja díjmentesen a hazafias célt.

Aradi és csanádi egyesült vasutak kedvezményes menetdíjai.

Az aradi Kossuth-szobor leleplezési ünnepélyére e hó 19-én Aradra és vissza utazó közönség elszállítására 50% mérsékelt díj mellett következő vonatok fognak rendelkezésre állni:

Arad-szegedi vonalon, Aradra:

Szegedről éjjel 3 óra 3 pcor induló rendes 40. számú vegyesvonat. Szegedről éjjel 3 óra 23 pcor induló külön (40/II) személyvonat. Mezőhegyesről reggel 4 óra 11 pcor induló rendes 16. számú motoros vonat. Pécskáról reggel 5 óra 20 pcor induló külön (16/II) motoros vonat.

Vissza:

Aradról délután 1 óra 40 pcor induló rendes 15. számú motoros vonat. Aradról délután 4 óra 11 pcor induló rendes 43. sz. vegyesvonat Szegedig. Aradról délután 4 óra 30 pcor induló külön (43/II) személyvonat Szegedig. Aradról esti 7 óra 10 pcor induló rendes 17. számú motoros vonat Mezőhegyesig. Aradról esti 7 óra 40 pcor induló külön 17. számú motoros vonat Pécskáraig.

Kétegyháza-mezőhegyesi vonalon:

Kétegyházáról hajnali 3 óra 40 pcor induló (Mezőhegyesen átszállás nélkül) külön vegyes vonat. Kétegyházáról hajnali 4 óra 10 pcor induló rendes 210. számú motoros vonat.

Vissza:

Mezőhegyesről este 6 óra 5 pcor induló rendes 217. számú motoros vonat. Aradról délután 4 óra 11 pcor rendes 43. sz. vegyesvonathoz csatlakozással Mezőhegyesről külön v. vonat

Kétegyháza-újszentannai vonalon:

Kétegyházáról reggel 3 óra 45 pcor ezen napon vegyes vonat helyett induló 340. sz. motoros vonat. Kétegyházáról reggel 5 óra 45 perckor ezen napon motorvonat helyett induló 322. sz. vegyes vonat közvetlenül (átszállás nélkül) Aradra.

Vissza:

Aradról d. u. 4 óra 45 perckor Kétegyházaig közlekedő külön személyvonat 341. sz. vegyes vonat. Újszentannáról este 8 óra 25 perckor induló rendes 317. sz. motorvonat.

Arad-brádi vonalon Aradra:

Brádról hajnali 3 órakor induló rendes 141. sz. vegyes vonat. Borossebesről reggeli 4 órakor induló rendes 111. sz. motor vonat. Gurahoncsról reggeli 5 óra 06 pcor induló rendes 101. sz. motor vonat.

Vissza:

Aradról déli 12 óra 30 perckor induló rendes 142. számú vegyes vonat. Aradról délután 4 óra 01 perckor induló rendes 118. számú motor vonat. Aradról délután 4 óra 20 perckor induló rendes 104. számú gyorsm. vonat. Aradról délután 5 órakor induló rendes 120. számú motor vonat. Aradról este 7 óra 15 perckor induló rendes 122. számú motor vonat.

SPORT.

+ A jubilaris atletikai viadal. Napról napra mind lázasabb izgatottsággal készül az Aradi Atletikai Klub a vasárnap délutáni jubilaris atletikai viadalára. A Kossuth szobor leleplezésére városunkba jövő idegeneknek is kiváló szórakoztatást fog nyújtani a rendkívül nagy sikerű viadal. A ma beérkezett összes nevezésekkal a zárlatot egybeállítva leadatott 78 egyénnek 153 nevezése, ami egyenesen rekord számba megy. Ma jelentette be nyolc, illetve három versenyzővel lejutását a Budapesti Egyetemi Atletikai Klub és a Magyar Testgyakorlók Köre Budapestról, úgy hogy ma már 14 egyesület vesz részt a versenyen. A klub e versenyével ama kiváló helyzetbe került, hogy bemutatathatja városunk közönségének Rácz Vilmos BEAK. kiváló sprintert, ki legutóbb Berlinben egy oly meghívásos versenyen, melyben a világ négy legjobb futója vett részt, második helyre került az ausztráliai Walker mögött. Rácz Vilmos küzdelme Jankovich István Mac-cal, a verseny

egyik legkiemelkedőbb pontja lesz, mert Jankovich is ma oly kiváló formában van, hogy a rekord javítását az ország sportkörei tőle várják, s nincs kizárva, hogy e gyönyörű viadal dönti meg Mező Béla 1903 évi 10 és egytized mpes rekordját a 100 yardos síkfutásra, miért is a klub elnöksége ez uton is kéri az érdeklődő közönséget, hogy helyét lehetőleg 3 óra előtt igyekezzen elfoglalni, nehogy a pont három órákor megkezdődő program ezen első számát elveszítse. Gyönyörű küzdelmet fog mutatni Wiesner Frigyes BEAK. a negyed angol mértföldes futásban, Szerelemhegyi Ervin (Mac), Lovass Antal (MTK) és Wiesner Frigyes BEAK. egy angol mértföldes futása. A nap másik szenzációja az ország két legelső staféta csapatának találkozása az Aradi Turista Egyesület tiszteletdíjért. A BEAK és Mac stafétája az ország nyolc legkiválóbb futóját állítja versenybe. Izgalmas küzdelem fogja csak eldönteni a győzelem kérdését, akkor amikor a Budapesti Egyetemi Atletikai Klub Rácz, Wiesner, Joltey, Moglodyt, a Magyar Atletikai Klub pedig Jankovich, Medgyessy, Radóczy és Szerelemhegyit állítja starthoz. A viadal 3 órákor kezdődik. Előfutamai pedig fél 3 órákor. A gyaloglók startja fél 3 órákor lesz a nagyváradi országot 190. sz. kilométer kővétől.

Sikkasztó mérnök.

Megszökött föltaláló.

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 17.

Nagy feltűnést keltő feljelentés érkezett tegnap a budapesti és bécsi rendőrségre. Több mérnök és vállalkozó jelentette fel csalás és sikkasztás miatt Koepfer János mérnököt, egyik legnevesebb magyar ipari feltalálót. A vád az ellene, hogy az élesdi erdőipari részvénytársaságtól nagyobb összeget elsikkasztott s a büntetőeljárás elvégzése után, eddig ismeretlen helyre, megszökött.

Körülbelül két évvel ezelőtt alakítottak debreceni és nagyváradi pénzkapacitások Élesd községben egy erdőipari vállalatot a biharmegyei erdőknek teljesen új módon való kihasználására.

A vállalat egy ismert vállalkozó mérnök, Koepfer János szabadalmán alapult. Ugyanis Koepfer azért társult pénzemberekkel, hogy az ő szabadalmát, a fa impregnálására, festésére való új eljárást, értékesítsa. A társaság kitűnően prosperált, az új találmány tökéletesen bevált a gyakorlatban is. Annál nagyobb feltűnést kelt most, hogy Koepfer János mérnök, ki a vállalat vezetője volt, nagyobb összegű sikkasztás után megszökött.

Koepfer János a múlt hónapban szabadságra ment. A pénztárt, könyvet átvették tőle és mindent a legnagyobb rendben találtak. De aztán gyanus volt, hogy még szabadságideje leteltével sem adott semminemű életjelet holtartózkodásáról. Koepfer távozása előtt azt mondta, hogy Münchenbe megy, de ott nem találták, Koepfer eltűnt.

Csak ekkor derült ki, hogy a mérnök igen nagy sikkasztást követett el és cégtársait nagy összeg erejéig megkárosította. — A károsultak nevében Kardos Géza debreceni mérnök tett feljelentést a budapesti és bécsi rendőrségnél. A feljelentés szerint Koepfer nem csak társait károsította meg, de egy nagy bécsi banktól is több ezer korona kölcsönt csalt ki. Elutazása előtt egy bécsi cégnél ezer korona értékű ruhát rendelt, amelyet nem fizetett meg. De kiderült Koepferre más is. Azt mondta ugyanis mindig, hogy nőlen ember s csak most tudták meg, hogy nős és három gyermek atyja. Felesége azonban, aki jómódu család leánya, régen elvált tőle.

A megszökött mérnököt a budapesti és bécsi rendőrség mindenfelé nyomozza. Azt hiszik, hogy Amerikába szökött. Elfogatása iránt intézkedtek.

Hogy az erdőipari vállalatnál Koepfer mennyit sikkasztott, az még nincs megállapítva. A sikkasztott összeg elég nagy lehet, de azért a kár még sem olyan nagymérvű, hogy a vállalatot anyagilag érintené.

Milán király barátnője.

Vig-szomorú történet

egy kis tót leányról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Egy évtizeddel ezelőtt heteken keresztül hasábokon tárgyalták a lapok azt a világraszóló botrányt, amelynek hősnője Benkő Rózi orfeuménekesnő volt, ugyanaz a Benkő Rózi, akinek szerdai öngyilkos-kísérletéről pár sorban már megemlékeztünk. A nagystílű kalandornők mintaképe volt, akinek bölcseje egy tót tehén házában ringott, de akit szépsége olyan sorba juttatott, hogy királyi palotában is aludta álmát: . . .

(Az almáskosártól az orfeumig.)

Ezernyolcszázkilencvenkettőben nagyon megbámultak Bécs városában egy kis tót parasztleányt, aki karján kosárral almát árult az utcákon. Csizmában, zsinóros, cifra pruszlikban anyjával került a császárvárosba egy trencsénmegyei faluból. A szőke tót leány nem sokáig árulgatta az almát, mert egyszer, amikor a Rudolf-kaszárnya előtt kinalgatta a mosolygó gyümölcsöt, meglátta és megszerette őt egy brassói vadászönkéntes, aki az önkéntesi iskolát járta. Szerény lakást bérelt számára s néhány hónapig együtt éltek.

Második számú barátja egy dunántúli ezredes volt. Ezután már gyorsan lezúllott. A paraszti gunyát természetesen már régen föleselerte a selyemrokolyával, ékes bécsi németiséggel beszélt s akinek még néhány hónappal ezelőtt a szódavíz volt a legkedvesebb itala, rákapott a pezsgőre.

Két évvel később Grácba költözött egy stájer grófhöz, majd visszatért Bécsbe és virágáros-leány lett a Ronacher-orfeumban. Ott kezdődött a szerencséje. Egy szép éjszaka megjelent a büffében egy igen nagy ur, akinek nemrég korona volt a fején: Milán, Szerbia exkirálya, a nők barátja. Néhány ragyogó hetet töltött vele Karlsbadban, azután természetesen faképnél hagyta.

(El Belgrádba.)

A koronás ismeretség kiemelte társnői sorából s a mikor 1896-ban Budapestre vetődött, már megelőzte a nagy híre. A tótosan hangzó Benkő nevének Benkőre változtatta és a Somossy-orfeumban árulgatta virágait. Egy őszi éjszakán idegen urak vetődtek a mulatóhelyre: a szerb főudvarmester és egy szerb udvari orvos. Különös misztérióban jártak, a melyről jó ízléssel nem is illik beszélni. Egy aggódó apa küldte őket a szép leányairól híres Budapestre, hogy válasszák ki a fiacskája számára az első — ideált.

Az apa Milán volt, a fia pedig a szerencsétlen véget ért Sasa, aki I. Sándor néven ült a szerb trónon. A küldöttek megfelelték föladatuknak s Benkő Rózsival együtt tértek vissza a konakba. A fiatal felség a szép leányt többnek tekintette játékszerénél és feleségül akarta venni. A nem várt fordulatra természetesen a határra vitték a virágárosleányt és hétezer franknyi végkielégítéssel visszaküldték Budapestre.

A szerelmes szívű Sándor egy darabig irogatta hozzá a lángoló leveleket, küldözgette fényképeit, de aztán elmaradtak a küldemények, mert időközben az első ideál képét elhomá-

lyosította szívében a második és utolsó: Masin Draga.

(A tolonckoosin.)

Az a bizonyos botrány, amelyről a New York Herald-tól kezdve az Aftonbladet-ig a világ valamennyi lapja oly sokáig rágódott, 1898. január 3-án pattant ki. Az történt ugyanis, hogy Benkő Rózi, aki akkor már énekesnő volt, a megboldogult Herzmann-orfeumban, Rudnay Béla akkori főkapitány kiutasította a fővárosból, még pedig Barlovác György budapesti szerb főkonzul intervenciójára.

A kisasszony ugyanis nagyon kellemetlen volt a szerb udvarnak. Először azért, mert az orfeum élelmes direktora hatalmas plakátokon így hirdette föllépését:

Alexandrina Obrenovics, a Kelet királynője.

Másodszor azért, mert Benkő Rózi uton-utfélen mutogatta udvarlójának a szerb király szerelmes leveleit s ajánlással ellátott fényképeit, sőt e megtévesztő fegyverekkel a kezében ezrekre menő hitelt szerzett. Harmadszor azért, mert kiderült, hogy az énekesnő körül egész zsaroló banda alakult hitelezőkből és kéteshírű lovagokból, akik eret akartak vágni a hővérű Milán királyon és fián.

Tehát január 3-án megjelent Gyalokay rendőrtanácsos a kisasszony Csokonay-utcai lakásán, lefoglalta a koronás leveleket és arcképeket és ráparancsolt a leányra, hogy még aznap el kell hagynia Budapestet. A zsaroló-banda néhány tagját összefogdosta a rendőrség. Kiderült, hogy ezek közül ketten egy hónappal ezelőtt a Budapesti tartózkodó Milán királynál jártak deputációban s a frakkos lovagok bemutatják kifizetés végett Benkő Rózi létező és nem létező adósságairól szóló váltóit. Az exkirály természetesen kiemelte őket és főkonzulja útján védelmet kért a zsarolók ellen a rendőrségtől.

A rendőri eljárás, amelyet szélesen tárgyaltak az újságok, nagy feltűnést keltett. Kiváló jogászok keltek Benkő Rózi védelmére, mert állítólag elvették tőle erőszakkal Sándor királynak azt az írását, amelyben kötelezi magát, hogy élete fogytáig háromszáz frank hónapi támogatást ad neki. A leány hír szerint csak ezt követelte s ezért bűnhődött igazságtalanul.

Mivel néhány újság szemelvényeket is közölt Sándor király érzelmes leveleiből, nagyon szégyelte a szerb udvar a dolgot s egy félhivatalos kommunikében arról panaszkodott, hogy ha tudta volna, hogy a budapesti rendőrség annyira tapintatlanul végzi a rábizott kényes föladatot, nem tett volna följelentést a zsarolók ellen.

(Mélabus befejezés.)

A törvényszék, a mely a zsarolók ügyében vizsgálatot indított, megszüntette az eljárást. De Benkő Rózi közgazgatási uton a rendőrség erkölctelen életmódért elítélte három beti elzárásra s örök kitiltásra. A megokolás azon az alapon, hogy Benkő Rózi kedvese volt az ifjú szerb királynak, bizonyította rá az erkölctelen életet. Az ítélettel a megokolás is nyilvánosságra került s újra hetekig foglalkoztatta a botránykrónikát, sőt Interpelláció alakjában még a törvényhozás házában is szóba került.

A sok beszéd és írás azonban nem mentette meg Benkő Rózi. A mikor leülte büntetését, eltoloncolták. Ekkorra azonban olyan világhírré tett szert, hogy még a toloncházban napi ezerfrankos ajánlatot kapott egy pétervári orfeumtól. Elfogadta s elutazott. A határról hálás köszönő-levelet küldött a budapesti főkapitánynak, mert neki köszönhette a fényes szerződést. Néhány évig fényesen megélt a botrányból, de azután lefelé jutott a lejtőn, az orfeumokból kikopott s végre egy bécsi kishivatalnokkal lakott egy földél alatt.

Pamflet Ferenc József ellen

Támadó könyv királyunkról.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Nagyon furesz és szokatlan tartalmu könyv jelent meg mostanában a Long János angol könyvescég kiadásában. A könyv eredeti címe: „The Real Francis Joseph.” Vagyis az igazi Ferenc Józsefről, az osztrák császárról és magyar királyról akar szólni. Szerzőül Weindel Henrik, fordítóul Sergeant W. Phillip vannak a könyv címlapján megnevezve. Igazi nevek ezek vagy árnevek, az most mellékes, mert a címnél, a szerzőnél és a fordítónál sokkal lényegesebb a tartalom maga, mely Ferenc Józsefről és az ő jellemzése révén a Habsburg-ház tagjairól beszél.

Az angol lapok pár sorban már hírt adtak a könyv megjelenéséről, egy-két angol képes ujság pedig a leleplezések alkalmából Ferenc József legujabb arcképét is bemutatta. Mert leleplezésekből, támadásokból és paskvill természetű gorombáskodásból áll ennek a könyvnek szinte minden lapja. Bíráló természetű könyveket adtak már ki eddig is az uralkodók ról s ez épen olyan jogos vállalkozás volt, mint amennyire szükséges. De személyes természetű, illetőleg személyeskedő munkáknak nem lehet más célja, mint hirbe keverni a világ előtt uralkodókat és uralkodóházi tagokat, kik, ha rászolgáltak a bírálatra, bírálják őket, de abban a keretben és abban a formában, mely a komoly kritika ítélőszéke előtt megállhat. Ez a könyv azonban nem akar élni a komoly kritika fegyvereivel, hanem a pletyka, a rágalom és a frivolitás eszközeihez nyúl. A Ferenc József jellemének és egyéniségének megvilágítására a régebbi Habsburgokat boncolja a könyv s megállapítja, hogy az osztrák Habsburgok a legdegeneráltabb európai dinasztiák közé tartoznak. Ebből az okfejtésből természetesen az is következik, hogy nemcsak a család, hanem az egyes sarjadékok is degeneráltak, terheltek s hisztéria, alkoholizmus, elmegyöngeség, kóros hajlamok és szenvedélyek rabjai. Ezek igazolására Ferenc Józsefről felhoz egy csomó példát, melyeket a jó ízlés szempontjából is csak abban az esetben lehetne reprodukálnunk, ha állításai tényleges alappal bírnának. De az olyan rágalmak, hogy az ősz uralkodó az alkoholizmus legelőrehaladottabb stádiumánál tart s uralkodói hivatása teljesítésére észbeli defektusok folytán sem képes, a legfrivolabb és legkönnyelműbb szenzáció-hajszolás szándékáról tesznek tanúságot, melyeknek alaptalan voltára, ha érdemes volna az ilyen támadásokra komolyan reflektálni, rámutat az utóbbi napoknak az az érdekes ténye, hogy Ferenc József a morvaországi nagy hadgyakorlatokat idős kora ellenére a legjobb egészségben és a legfrissebb szellemi képességekkel szemlélte végig s alig hogy a fárasztó gyakorlatok befejeződtek, Bécsbe sietett, hogy a magyar válság megoldása ügyében a kormány vezetőivel a tanácskozásokat megkezdje.

A könyv kiterjeszkedik Ferenc József uralkodásának ama részére, melyet, mint magyar király 1867. óta a magyar királyság élén töltött és arra a másikra is, mely 1848-tól 1867-ig tart s amely időszak alatt Ferenc József, mint koronázatlan király, az abszolút rendszer szellemében uralkodott. Ennél a szakasznál vannak több olyan megjegyzései és adatai, melyek a történeti eseményekkel megegyeznek, de elég egy-két lappal tovább olvasni, hogy meggyőződjünk róla, hogy itt nem a történeti méltatás és a kritikailag megválogatott adatok csoportosítására van a főszó fektetve, hanem a

pletykázásra és az izléstelen pletykáknak szenzációszerűleg való kiröpítésére. Ferenc József után, miután előzőleg a Habsburgok degeneráltságát a szerző többféle elősorolásokkal iparkodott leszögezni, következik a néhai Rudolf trónörökös, az Erzsébet királyné, az egyes Habsburg-sarjak s végül a leendő király és császár, Ferenc Ferdinánd jellemzése. Rudolfnak elismeri a talentumát, de ugyanakkor a terheltséget akarja rábizonyítani s hogy megállapításait hiteleseknek feltüntethesse, valóságos vívisekciót végez a szülőin, azok egyéniségének és családi származásának tendenciózus és meg nem állható fejtegetésével.

A „Hivatás” premierje előtt.

Beszélgetés Gál Istvánnal.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Holnap este lesz bemutatója a budapesti Vigszínházban Gál István pécskai lelkész Hivatás című darabjának. Az az érdeklődés, mely a pap költő drámáját szinte bölcsojtól kezdve kísérté, a premier közelségével állandóan növekedett. Az érdekes előzmények, de meg a szindarabról magáról elterjedt hírek erősen felkeltették a közönség érdeklődését a holnapi bemutató iránt.

Természetes, hogy maga a szerző is nagy várakozással néz első darabjának sorsa elé. Az Aradi Közlöny munkatársának alkalmá volt ma este beszélgetni Gál Istvánnal.

— Megírtam és színpadra vittem — mondotta Gál — azokat az embereket, akik körülöttem éltek és élnek, akiknek jellemét, életét figyelem esztendőik óta. Megrögzítettem olyan jeleneteket, melyek az életből valók, a közönség elé viszek olyan érzéseket, melyeket érdemesnek tartok a művelt közönség érdeklődésére. Többet igazán nem mondhatok darabomról, már csak kényes helyzetem miatt se. Várom, hogyan dől el darabom sorsa.

— Milyen sikert vár a darabtól? — kérdezte munkatársunk.

— Hogy lesz-e sikere, erről nem merek jóslgatni. Ma délután bátyámtól, Gál Gyulától táviratot kaptam, amelyben röviden beszámolt a főpróbáról. A távirat szerint Varsányi Irén, a darab egyik fő női szereplője, gyengélkedése miatt nem vehetett részt a jelmezés főpróbán, azonban a darabnak így is erős hatása volt és a színpad szakértői biztos sikert jósnak.

Arra a kérdésünkre végül, hogy jelen lesz-e darabja bemutatóján, Gál István ezeket mondta:

— Nem mehetek a bemutatóra. Vasárnap dolgom van Pécskán. A hivatásom megakadályoz abban, hogy jelen legyek a Hivatás premierjén...

A Hivatás szereposztása a következő:

Dános plébános — Hegedűs; Eszter, a gazdasszonya — Kiss Irén; Rózsika — Harmath Hedvig; Csajkás káplán — Bihari; Endreffy káplán — Fenyvessy; Csijeszky — Kazaliczky; Terka — Haraszthy Hermin; Wetter kanonok — Szerémy; Bedőné — Rónaszékyné; Böske — Csáky Irén; Vámos, jegyző — Balassa; Vámosné — Makróczy Ilka; Ella leányuk — Varsányi Irén; Majsny — Bárdi; Bogár — Győző; János — Tihanyi; Bugó — Sarkady.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal és hirdetői osztály — 151

A vaggongyár alaptőke-emelése.

Igazgatósági ülés.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Aradváros gyáripára egyik legjelentősebb tényezőjének, a Weitzer-féle gép- és vaggongyár részvénytársaságnak volt ma délelőtti igazgatósági ülése. Az elmúlt év nyereségének felosztása után kimondotta az igazgatóság, hogy az októberi közgyűlés elé az alaptőkének egy millió koronával való fel-emelését fogja indítványozni. Az ötmillió koronát éri majd el így a vaggongyár alaptőkéje, melyet legutoljára a múlt évben emelt fel a közgyűlés szintén egy millió koronával. Az akkori tőke-emelést a gyár újjáépítésére használta fel a részvénytársaság, míg a mostanival az állandóan emelkedő forgalom igényeinek eleget téve, a forgalmi tőke növelését célozza az igazgatóság határozata.

Az igazgatósági ülésen lovag Schoeller Richard elnöklete alatt résztvettek: Fábry Sándor dr. alelnök, Bréda Viktor gróf, Herzel Bernát, Heinrich Sándor, Neufeldt Károly és Sármezey Endre igazgatósági tagok. Az igazgatóság az 1908—1909. üzleti év nyereségét a megfelelő leírások után 642.384 korona 30 fillérben állapította meg és elhatározta, hogy az október 17-én tartandó közgyűlés elé ez összegnek, valamint az előző év 55.570 korona 15 fillérnyi nyereség áthozatának hovaforítására nézve a következő javaslatot teszi:

Fizetessék a tartalékalap gyarapítására 100.000 korona, a tisztviselői segítő-alapra 30.000 korona, a munkás segítő-alapra 20.000 korona. A részvények osztaléka a tavalyival megegyezően az idén is 25 korona lesz. Ez összegeknek és az alapszabályszerű jutalékoknak levonása után fennmaradó 59.047 korona 13 fillér új számlára vitessék át.

Az ülés ezután az elnök javaslatára kimondotta, hogy tekintettel a forgalom emelkedésére, indítványozni fogja a közgyűlésnek, hogy a társaság részvénytőkéjét 4000 darab 250 koronás új részvény kibocsátásával ötmillió koronára emelje fel.

IRODALOM ÉS MŰVESZET.

* Krecsányi igazgató kitüntetése. A magyar színügy egyik kiváló és munkás harcosa: Krecsányi Ignác, a temesvár-budai színház érdekében gazdag igazgatója, megérdemelt kitüntetésben részesült. Mint fővárosi tudósítónk táviratozza, Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a király a koronás arany érdemkeresztrel tüntette ki. Krecsányi két évtizeden át vezette és felvirágoztatta a temesvári magyar színészetet; kitűnő előadásai és kiváló társulata mindenkor első helyen állottak a vidéki színpadok sorában. A múlt évben ünnepelte színigazgatóságának harminc éves fordulóját. Ez alkalomból általános és lelkes ovációkban részesült.

* A Nyugat. Kiváló modern irodalmi és kritikai szemléneknek, az Ignátus, Osvát Ernő és Fenyő Miksa szerkesztésében kéthetenként megjelenő Nyugatnak most jelent meg a 18. száma, melynek a következő rendkívül érdekes tartalma van: Kéri Pál: Egy magyar író a XX. századból, Cholnoky Viktor, Babits Mihály: Vers, Móricz Zsigmond: Tragédia (Novella), Lengyel Géza: A velencei tárlatról, Füst Milán: Versek, Kosztolányi Dezső: Rilko, Pásztor Árpád: Vers, Kádár Endre: Szív (Novella), Bresztovszky Ernő: Az ember függvény, F. Kaffka Margit: Lessnay Anna, Hazajáró versek, Gallért Oszkár: Versek, A Figyelő kritikai rovat tartalma: R. Auernheimer: Boldog mátkaság, (Lengyel Menyhért) Felfe-

dezték az északi sarkot, (Karinthy Frigyes) Pásztor Árpád: Tengeren, tengeren túl. (Hege-dius Gyula) Az illatok filozófiája (Babits Mihály) A repülőgép körül (Breszlovazky Ernő.) A Nyugat előfizetési ára félévre 10 korona, egész évre 20 korona. Mutatványszámokat szívesen küld a kiadóhivatal: Budapest, VIII. Rákóczi-ut 9. II/7.

* Ünnepi előadások az Urániában. Arad városának örömmünnepeiből, mikor Kossuth Lajos szobrát nagy ünnepséggel leleplezik, kiveszi a maga részét az Uránia színház is. Szombaton délután már négy órakor kezdődnek az előadások és az idegenekre való tekintetből a mesés összeállítású muzgófénykép műsor keretében bemutatják Arad látképét, az aradi várat és a vársáncok közt lévő vesztőhelyet. Sokan lesznek az idegenek közül, akik nem juthatnak hozzá, hogy megnézhessék Aradnak ezt a gyászos nevezetességű helyét, azok élethű mozgófényképben ismerhetik meg az Urániában a várat és a történelmi nevezetességű helyeket. Vasárnap már délután két órakor kezdődnek az Uránia előadásai és este tizenegy óráig tartanak. 791

* Az aradi Kossuth-szobor leleplezése alkalmával, Lejtényi Sándor főgimnáziumi tanár gyűjtött tapasztalatok és adatok alapján megírt *Arad és Környéke* című könyve jelent meg ifj. Klein Mór könyvkereskedő cégnél számos képpel és térképpel. Ára 1 korona. Kapható a kiadónál és minden könyvkereskedésben.

Eltűnt értékpapírok.

Lopás a budapesti postán.

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 17.

Egy huszonötezer korona értékű ajánlott levélnek rejtélyes eltűnése ügyében folytat most nyomozást a budapesti rendőrség. Az ajánlott levél, mely Bécsből jött egy budapesti bank részére, a fővárosi főpostán tűnt el, de hogy kinek a kezén, azt az eddigi nyomozásnak nem sikerült megállapítani.

Az eltűnt levél ügyéről ezeket jelenti fővárosi tudósítónk:

Augusztus harmincadikán a bécsi *Unionbank* egy ajánlott levelet adott fel a Magyarországi takarékpénztárak központi jelzálogbankja címére. Az ajánlott levélben 25.000 korona értékű szelvények voltak. Az ajánlott levél elküldéséről értesítették a budapesti bankot. Több nap múlt el, de a bank nem kapta meg a jelzett levelet. Végre a bank igazgatója telefonon a bécsi bank igazgatóságához fordult, mely ezt a választ adta:

— A levelet augusztus 30-án feladtuk. Annak 31-én okvetlenül Budapestre kellett érkezni.

A budapesti bankot nagyon meglepte ez a felelet. Nyomban feljelentést tettek a rendőrségnél, mely erre széleskörű nyomozást indított. A nyomozás azonban mindeddig csak a közvetkezőket tudta megállapítani:

Az ajánlott levél 31-én csakugyan megérkezett Budapestre a nyugati pályaudvaron. Innen a posta automobilján a főpostára vitték. Ahol a levelet — mint az ilyen leveleket szabály szerint — először az a hivatalnok kapta kézhez, aki a leveleket kerületenként felosztja. Azután a küldemény egy másik hivatalnok kezébe jött, aki utcák szerint rendezi a leveleket. Ez a hivatalnok a jelzett időben 44 levelet adott át Dunai István levélhordónak. Dunai néhány lépést tett a kézbe kapott levélcsomóval, majd visszafordult és bejelentette, hogy utána olvasta a csomagot, de ott csak 43 levél van. A hivatalnok erre kijavította a csomagról vezetett értesítést 43-ra.

Sem a hivatalnok, sem a levélhordó ellen semmi gyanusát a vizsgálat megállapítani nem tudott. Bizonyosnak látszik azonban, hogy a levél mégis náluk vesztetett el. Valószínűleg kicsuszott a csomagból és valaki felemelte s elvitte. A rendőrség most ebben az irányban folytatja a nyomozást.

Aktalopás az aradi vizsgálóbírónál.

Váltóhamisítás Domokos László nevére — Ujházy Andor újabb büntette.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Az aradi vizsgálóbíró hivatalában az elmúlt napokban olyan bűncselekmény történt, amilyenre csak a legelszántabb és legvakmerőbb bűnösök határozzák el magukat. Ez a szerencsétlen, mindenre elszánt teremtes Ujházy Andor, az Aradi Hitelbank és Takarékpénztár letartóztatásban levő főkönyvelője. Ujházy a napokban Domokos László vizsgálóbírónál volt kihallgatáson. Azt a percet, amíg a vizsgálóbíró szobájában egyedül maradt, arra használta föl, hogy a bűnösségét bizonyító egyik könyvből egy lapot kitépett. Ezt azért tette a jeles ember, mert félt, hogy kiderül újabb bűne, amelyről eddig még nem volt tudomása se a Hitelbank igazgatóságának, se a hatóságnak. A vizsgálóbírónál elkövetett eme lopását ügyetlenül követte el Ujházy, mert tetten érték. Erre ő töredelmes és rendkívül érdekes vallomást tett, most felfedezett bűncselekményéről.

A föltűnő ügyről ezt a tudósítást közöljük:

Ujházy Andor a napokban Domokos László vizsgálóbíró szobájába vezették, hogy a bíró ismét kihallgassa. Tudniillik a főkönyvelőről hétről-hétre újabb váltóhamisítások derültek ki, amelyekről csak akkor szerzett tudomást az ügyészség, amikor az Ujházy által hamisított váltók lejártak és az elfogadó, kibocsátó, vagy forgató jelentette, hogy az aláírása hamis. A napokban is felfedeztek ilyen hamis váltót. A vizsgálóbíró tudvalóval lefoglalta a Hitelbank váltókönyvét (skadenz), hogy abból állandóan megfigyelhesse: melyek az Ujházy által hamisított váltók.

A vizsgálóbíró ezt a könyvet tartotta maga előtt, s úgy hallgatta ki Ujházyt. A fegyveres őr az előszobában állott és a nyitott ajtó mellett várta a kihallgatás befejezését. Egyszerre megjelent egy szolga és a vizsgálóbíró szobájába lépett:

— A nagyságos elnök ur kéri a bíró urat, legyen szíves elfáradni hozzá, — mondta.

Domokos erre kiment és a váltókönyvet az asztalán hagyta. Mielőtt kiment, odaszólt az őrnök:

— Tartsa szemmel a szobámban lévő foglyot.

Az őr úgy is tett. Meghúzódott az előszobában, de úgy, hogy pontosan láthatta a szobában lévő Ujházyt, ő azonban azt hihette, hogy senki nem figyeli mozdulatait. Ebben a biztos tudatban lassan a vizsgálóbíró asztalához sompolygott. Amikor odaért, még egyszer hátrafordult és vizsla szemekkel körülnézett, vajjon csakugyan egyedül van-e s nem figyeli-e

valaki? Az ő azonban az előszobában oly ügyesen meglapult, hogy Ujházy egyáltalán nem vette észre. Ekkor a főkönyvelő kezébe vette a vizsgálóbíró asztalán lévő váltókönyvet és abból egy lapot kitépett. Ebben a pillanatban berohant az őr. Ujházy ijedében a kitépett lapot a szájába kapta, hogy lenyelje. Az ő azonban rákiáltott:

— Vegye ki azonnal a szájából!

A megrémült fogoly szépen kivette a lapot és a zsebébe csuszította. Néhány pere múlva belépett a vizsgálóbíró. Az őr jelentette:

— Tekintetes bíró ur, ez az ember kitépett egy lapot ebből a könyvből, — mondta és a váltókönyvre mutatott.

— Nem igaz, — kiáltott Ujházy.

— Ne hazudjon, — felelte az őr. — Ott van a zsebében.

Domokos László ekkor a könyvbe pillantott.

— Ebből hiányzik egy lap, — mondta. — Jobb lesz, ha ideadja, Ujházy.

A leleplezett Ujházy erre remegő kézzel vette ki zsebéből a kitépett lapot és szégyenkezve átadta Domokosnak.

— Tessék, bíró ur. Nem tagadom, csak ugyan kitéptem ezt a lapot.

— Hát miért tette ezt?

— Mert nem akartam, hogy a vizsgálóbíró ur megtudja, hogy az ön nevére is hamisítottam váltót.

— Az én nevemre? — mondta csodálkozva Domokos. Azután megvizsgálta a kitépett lapot, amelyből kiderült, hogy azon a Domokos László neve szerepel, mint aki egy 600 koronás váltót leszámítoltatott a Hitelbanknál.

— Ön hamisította ezt a váltót az én nevemre?

— Igen, még 7 hónappal ezelőtt hamisítottam a 600 koronás váltót. Azért tettem, mert azt reméltem, hogy nem is merik a bankban föltételezni, hogy hamisítok, ha ilyen előkelő ember váltóját nyujtom be leszámítolás végett.

— És ön vette föl a pénzt?

— Én vettem föl. Szüksége volt rá a feleségemnek.

A vizsgálóbíró elvezettette a foglyot és jelentést tett az esetről a kir. ügyészségnek, a mely megindította Ujházy ellen az eljárást.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Beperelt községek. Az aradi törvényszék polgári iktatójába ma nem mindennapi kereset érkezett. A gyulavidéki helyiérdeklő vasut részvénytársaság indított keresetet két aradmegyei község: Simonyifalva és Nagyzerind ellen 25.000, illetve 20.000 korona erejéig. A társaság elmondja keresetében, hogy még a vasutépítés megkezdése előtt Simonyifalva 25.000 korona, Nagyzerind pedig 20.000 korona hozzájárulási költséget szavazott meg a vasutépítés költségeihez. Amikor a vasut elkészült, a két község megtagadta a hozzájárulási költség megfizetését és így a társaság per útján kéri most erre kényszeríteni.

§ Marc a tisztí kardbójterti. Budapesti tudósítónk jelenti: Balázs Sándor kereskedőhöz néhány évvel ezelőtt unokaöccse, Déry Imre azzal a kéréssel állított be, hogy segítse őt, hogy az önkéntesi előkészítő tanfolyamra beiratkozhasse. Balázs, aki nagyon kedvelte rokonát s nem szerette volna, hogy ez három évig szolgáljon, átadott Dérynek 80 koronát. A két rokon között később ellenségeskedés támadt s Balázs pört indított Déry ellen a 80 korona visszafizetése miatt. Ekkor az alperes

zzal védekezett, hogy ő a pénzt kölcsön kapta, le akkor még kiskorú volt. Ezért Balázst el is utasították keresetével. A feljebbviteli bíróság az eljárás kiegészítését rendelte el arra ítéve, hogy a kiskorúnak tényleg iskoláztatására kellett-e a pénz. Ekkor azonban Déry már azzal állott elő, hogy ő a 80 koronát ajánlékba kapta, mire Balázst újra elutasították keresetével. Balázs ekkor sértő levelet írt öcsének, amelyben azzal fenyegette meg, hogy ha nem fizeti vissza a pénzt, feljeleníti őt a hadügyminiszternél. Fenyegetését tényleg be is váltotta, amennyiben levelet írt a 69-ik gyalogezred parancsnokságához, amelyben Déryt a tiszt kardbojtra méltatlannak minősítette. Déry ezért zsarolás, rágalmazás és becsületsértés miatt büntető feljelentést tett Balázs ellen, akit a vádtanács vád alá is helyezett. A pört ma tárgyalta a bíróság és Balázs Sándort rágalmazás vétségében bűnösnek mondotta ki és elítélte 60 korona pénzbüntetésre. A bíróság a büntetést a novella értelmében felfüggesztette.

Tatárjárás az érettségien.

Nyilatkozik a főigazgató. — A lippai sztrájkoló diákok csinyje.

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 17.

Mai számunkban megírtuk, hogy az alsókubini felsőkereskedelmi iskolában, a pótérettségi vizsgálaton, huszonöt vizsgázó közül huszonnégy megbukott. Az érettségi vizsgálatokon elbukottak panasza szerint Jónás János miniszteri biztos volt az, aki a vizsgázók között a nagy pusztítást végezte. Az ügyre vonatkozólag Sakk Béla dr. tankerületi főigazgató, ma a következőleg nyilatkozott:

— Az alsókubini érettségi ügyben hivatalos jelentést eddig még nem kaptam. Privát értesülésem szerint tényleg nagy számban buktak meg az érettségire jelentkezők. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy az alsókubini kereskedelmi iskola felső osztályába az ország minden részéből nagy számmal verődtek össze diákok. Míg a középső osztályba 35-en, addig a felső osztályba 48-an iratkoztak be. Rendkívül gyenge anyag találkozott össze. Alsókubinba jöttek a lippai sztrájkoló diákok, ezek egyike kürtölte világgá a botrányt és igyekezik a vizsgáról hamis híreket terjeszteni.

Jónás János nem szállította le a kalkulákat, csak szankeionálta a tanári kar véleményét. Valótlan az is, hogy esendőrkök kíséretét vette volna igénybe testi épsége megvédésére. Alsókubinban nagy társaságban töltötte idejét és most Árpádváralján tartózkodik. Tizenheten táviratoztak nekem a diákok közül, a táviratot jelentéstétel végett megküldöttem az alsókubini kereskedelmi iskola igazgatójának. Ismétlem, a buktak ily nagy száma a különböző városokból összeverődött rossz anyagban keresendő.

Igaz, így is nagy a buktak száma, ezért, ha elém kerül a jelentés, szigorú vizsgálatot fogok indítani. Jónás Jánosról csak annyit: harminc év óta kifogástalanul teljesíti igazgatói és miniszteri biztos kötelességét, soha sem volt semmiféle kellemetlensége. A magam részéről — fejezte be Sakk a beszélgetést — ezt az ügyet különös lelkiismerettel és szigorral fogom megvizsgálni.

HIREK.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint a hó 18-án az időjárás: meleg, elvélve csapadék, zivatarok.

— Miksa herceg Temesvározt. Miksa szász kir. herceg, a szász király öccse — mint már jelentettük — néhány nap óta a Délvidéken tartózkodik. Három nap előtt a herceg Versecre érkezett, ahol Zmejanovics Gábor gör. kel. szerb püspök vendége volt. Miksa herceg, mint a freiburgi egyetem tanára és róm. kath. pap, tudományos alapon foglalkozik a görög keleti egyház kérdésével és ezért sorra látogatja a magyarországi gör. kel. püspökségeket és zárdákat. Versecről a herceg meglátogatta a mesicsi zárdát, mindenütt figyelmesen tanulmányozta a szerb egyházi viszonyokat és az egyházi irodalomra vonatkozó becses kéziratokat. Ma déli egy óra hét perckor az orsovai gyorsvonattal Temesvárra érkezett Miksa herceg, akit Zmejanovics Gábor verseci püspök kísért. A józsefvárosi vasuti állomáson Zubkovic György dr. püspöki titkár fogadta a fejedelmi vendéget, aki a szerb püspöki palotába hajtatott. Létics dr. püspök a legmelegebben üdvözölte a herceget, aki a délután folyamán látogatást tett a róm. kath. püspöki aulában is. A herceg még a délután három órákor induló vonattal tovább utazott a híres bezdini zárdá megtekintésére.

— A cár és az olasz király találkozása. Berlinből táviratozzák: A turini Stampa azt jelentette, hogy az olasz király a cárral egy Pisa közelében lévő vadászkastélyban fog találkozni. Az említett lap szerint Pisába már orosz titkos rendőrök is érkeztek, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket a cár biztonsága érdekében. Ezzel a jelentéssel szemben a Lokalanzeiger pétervári levelezője mérvadó ferrásból azt az értesítést kapta, hogy a cár márciusig Krimában marad és ebben az esztendőben már nem fog Olaszországba utazni.

— Harriman végrendelete. Newyorkból táviratozzák: Harriman, a napokban elhunyt vasutkirály 1903. január 8-án készítette végrendeletét. A végrendelet, amelyet most bontottak föl, mindössze 94 szóra terjed. Harriman végrendeletében kétezer millió korona értékű vagyonáról rendelkezik. A vasutkirály összes vagyonát feleségére hagyta és őt nevezte ki a végrendelet végrehajtójává is.

— Peary és Cook harca. St.-Johns-ból táviratozzák: Peary a „Reuter” ügynökség tudósítójával Battle Harbourban beszélgetést folytatott, a melyben sajnálatának adott kifejezést, hogy Bartlettet nem vitte magával az északi sarkra. Nem volt azonban semmiféle oka, hogy a már előzőleg megállapított programot megváltoztassa, mely abból állt, hogy Bartlett visszatérjen, amíg a 88. szélességi fokot elérte. Ő tudniillik azt gondolta, hogy társai bizonyosságai és feljegyzései bebizonyítják, hogy a 83. szélességi fokon túl ment és hogy fekete szolgálja és egy eszkimó bizonyítása elegendő lesznek és megerősítik, hogy az északi sarkot elérte. Peary kijelentette továbbá, hogy Cooknak nincsenek bizonyítékai arra, hogy valamelyik pontot a parton túl elérte volna és megemlítette, hogy midőn augusztusban a Roosevelttel gőzzel délre visszatért, egy tanu azt mondotta neki, hogy Cooktól Ethában áprilisban megtudta, hogy az északi sarkon volt és hogy Cooknak két eszkimója Ethában van. Peary ezektől magyarázatokat és nyers feljegyzéseket kapott, melyekből kiviláglik, hogy Cook és a két eszkimó csak

két napi utat tettek a poláris jegen és azután visszatértek. Peary annak megállapításával fejezte be beszédét, hogy utolsó utazásánál ugyanolyan módon haladt előre, mint a korábbi utazásainál, amelyeket sohasem vontak kétségbe. Cooknak azon állítását, hogy a Mac Kinley-hegyet megmászta volna, szintén kétségbe vonták.

— Egy aradmegyei tanító fegyelmije. Iszpravnik György lugozói görögkeleti román tanító ellen a vallás- és közoktatásügyi miniszter a magyar nyelv tanításának és általában hivatásának elhanyagolása miatt fegyelmi vizsgálatot rendelt el. A fegyelmi eljárással a megyei közigazgatási bizottság volt megbízva, de Iszpravnik még a fegyelmi lefolytatása előtt bejelentette az iskolaszéknek, hogy lemond állásáról. Az iskolaszék ma értesítette az aradmegyei tanfelügyelőséget a tanító lemondásáról.

— A függetlenségi és 48-as kör tagjai f. hó 19-én, vasárnap reggel 1/9 órákor a Szabadság-téren gyülekeznek, hol is a jelvények átvehetők.

— Új bírói állás az aradi törvényszék-nél. Az igazságügyminiszter ma leiratot intézett az aradi törvényszékhez. A leirat azt jelzi, hogy a polgári törvényszékhez új albírói állást rendszerezit az igazságügyminiszter a főlhalmozott ügyekre való tekintettel.

— A frankfurti léghajóverseny. Majnafrankfurtból táviratozzák: A Zeppelin III. léghajó tegnap este speciálisan katonai célokra szolgáló utat tett a mergetheimi gyakorlathoz. A gondolkban helyet foglaltak a szolgálati legénységen kívül az öregebb Zeppelin gróf, továbbá Eichorn gyalogsági tábornok, a 8. hadtest parancsnoka és Iise ezredes. A felszállásnál a késő esti óra miatt és mivel a felszállás időpontját nem tették közzé pontosan, csak kevesen voltak jelen. A léghajó keleti irányban repült tovább és csakhamar eltűnt az éjhomályban. Egy újabb frankfurti távirat jelenti: A Z. III. ma délelőtt a manőver mezején való leszállás közben egy tölgyfa gallyától a propellerén megsérült. Vilmos császár és a trónörökös Mergetheimba érkeztek.

— Egy érdekes férfi halála. Kaposvárról táviratozzák: Menyhárt Béla nyugalmazott vasuti tisztviselő, Kaposvározt ma meghalt. Az elhunyt a 80-as évek derekán mint katonatiszt szolgált a hadseregben és a híres Janszky-féle afférból kifolyólag vívott párbjai révén vált nevezetessé. Nyolc katonatisztet sebesített meg és még számos tiszttel volt elintézetlenül lovasias ügye, amikor a hadügyminiszter a párbajok folytatását betiltotta. Menyhárt ekkor lemondott rangjáról és az államvasutak kötelékébe lépett.

— Új repülőgép-rekord. Berlinből táviratozzák: Wright Orville ma az eddig fennálló magassági rekordot, mely 155 méter volt, 25 méterrel felülmulta. Az utat 55 percig tette meg a levegőben egy utassal. Leszállásakor óriási ovációban részesítették.

— Mozgalom György érdekében. Belgrádból táviratozzák: A szerb hadseregben mindjobban terjed a mozgalom György herceg érdekében. A herceg kedden részt vett a katonai kaszinó estélyén, ahol egy kapitány beszédet mondott. Beszédében hangsúlyozta, ha nem szünnék meg két héten belül azok a botrányok, amelyeket György herceg személye ellen a szerb kormány szó és nem ismerik el trónörökösödési jogát, energikusan fognak fellépni György érdekében.

— **A görög király fiai.** Bécsből táviratozzák: A görög király legifjabb fia, aki 22 éves és hadnagya az első görög gyalogezrednek, ma ideérkezett. Berlinből táviratozzák: Három görög herceg — a görög király fiai — a német császár engedelmével ide érkeztek, mert itt fogják folytatni tanulmányaikat. Az egyik fia a német hadsereg kötelékébe lép.

— **Adomány a Kossuth-szoborra.** Az állami tisztviselők Országos Egyesületének vidéki köre Aradon, koszoru megváltás címén a Kossuth-szoborra tíz koronát adott, amelyet Miskovits adótárnok az Aradi Közlöny kiadóhivatala révén juttat illetékes helyre.

— **Meghalt száz éves korában.** Temesvárról táviratozzák: Ritka szép kort ért el egy évek óta visszavonultságban élő özvegyasszony. Majd nem két emberöltő, száz esztendő repült el felette. Hozzá tartozói mind elhaltak időközben és a töpörödött, kis anyóka még mindig elevenen, frissen tüpegett naphosszat. Zvegy Kohn Dávidné született Liechtenstein Fanni a ritka kort ért asszony, aki tegnap este száz éves korában esendően elaludt örökre. Betegség nem kímélte soha és utolsó percei is édes álomba ringatták, végelgyengülés következtében halt meg. Egy rabbi özvegye az elhalt, akit ma délután temetnek a gyárvárosi Potykautca 3. szám alatti gyászházból.

— **Meggyilkolt és kirabolt bankár.** Párisból táviratozzák: A közelben lévő Chaville mellett Jules Spech párisi bankárt megcsönkítve holtan találták. A rendőri nyomozás adatai szerint valószínűleg rablógyilkosság történt.

— **A szabadkai gyilkosság.** Szabadkáról jelentik: A Haverda-ügyben letartóztatott Klein Pál Lipót vizsgálati fogságát Costán Miklós dr. vizsgálóbíró további három hónapra meghosszabbította. Klein felfolyamodást jelentett be.

— **Rejtélyes holttest.** Szatmárról táviratozzák: A város közelében a Szamos vize egy 35 év körüli férfi holttestet vetett a partra. A nyomozás megállapította, hogy a holttest Pető Károly zilahi gazdag marhakereskedő. A zsebben leveleket és 50.000 korona körül levő kifizetett számlákat találtak. Fején és kezén késszurások látszanak. A rendőrség rablógyilkosságra következtet.

— **Deli Mátyás szíve** Debrecenből írják: Évtizedeken át híres állatorvosa volt a Hortobágy-nak Deli Mátyás. Bihar, Hajdu és Szaboicsvármegyékben mindenki ismerte, mindenki szerette, a Hortobágyon meg épen tűzbe mentek volna érte. Közel negyven esztendőt töltött Debrecen város szolgálatában s ez alatt az idő alatt a híres pusztának minden kis zuga szívéhez nőtt. Nem volt nálánál lelkesebb, hűségesebb rajongója a napsütéses legelők birodalmának. A hortobágyi állatorvosi állást sokan unalmas foglalkozásnak tartanák. Deli Mátyást azonban a világnak semmi pénzével, javadalmával nem lehetett volna innen elcsábítani. Csak hajlott öreg korában hagyta abba a mesterségét, hogy nyugalomba vonuljon, nagy szomorúságára a Hortobágy népének, a gulyásoknak, csikósoknak és egyéb pásztor embereknek, akik a tudományát csodátevőnek tartották. Ugy látszik azonban, hogy rajta is betelt a költő mondása: „Lassu hervadás emészti azt a fát, melyet vén korában tesznek más földbe át...” Deli Mátyás nem tudott a Hortobágy nélkül élni. Néhány esztendei tengés-lengés után most meghalt szülővárosában, Tiszapolgáron, ahová nyugalomba vonult. A szíve azonban halálos ágyáról is a Hortobágyra vágyott vissza. Végre eldöntötte, hogy halála után boncolják föl s a szívét urnába zárva temessék el a Hortobágy kellős közepén, valahol az álomzugi pusztá csöndes ölére. Az örökösök teljesíteni is fogják az öreg állatorvos kívánságát, akinek a szíve így haló porában is azzal a földdel vegyül majd, melyet életében annyira szeretett...

— **A kutya miatt.** Hódmezővásárhelyről táviratozzák: Szabó János bognármester kutyája szétépte Szabó szomszédjának, özv. Tószegi Ferencének egy az udvarra kitett vánkoshuzatát, mire Tószeginé a kutyát megrugdosta. Szabó e feletti haragjában átment Tószeginéhez, azt összerugdosta, majd szeges papucsával agyba-főbe verte. Tószeginé, súlyos belső és külső sérüléseket szenvedett. Szabót letartóztatták.

— **Apagyilkos leány.** Déváról jelentik: A szirbi gyilkosság ügyében a csendőrségi nyomozat kiderítette, hogy Bába Juon esküdtet a saját 18 éves leánya gyilkolta meg. A letartóztatott leány bevallotta, hogy atyja, a mióta anyja hónapok előtt meghalt, ivásnak adta magát és attól félt, hogy atyja a züllésnek indulva egész vagyonát elpazarolja. E hó 12-én atyja újból részegen tért haza és őt nagyon megverte. — Ekkor, hogy bátorsága legyen, megivott egy fél liter pálinkát és atyjának keresésére indult egy baltával. Atyját egy árokparton találta meg mélyen aludva és a magával hozott baltával addig verte atyja fejét, míg azt szét nem ronsolta.

— **Földrengés.** Bécsből táviratozzák: A meteorológiai és geodinamikai intézet készülékei ma éjjel tizenkét óra tizenkét perc tizen-nyolc másodpercekor gyenge rengést jeleztek, körülbelül 70–80 kilométer távolságból. A rengés fészke valószínűleg ismét Gloggnitz környékén volt. Tegnap este 8 óra 51 perckor meglehetősen közeli földrengést jeleztek, melynek rengési központja 9000 kilométer távolságban lehetett.

— **Francia vasutasok mozgalma.** Párisból jelenti egy távirat: A vasutasok országos szindikátusa tegnap este tartott gyűlésén elhatározta, hogy a vasutasok fizetésének emelése érdekében egész Franciaországban mozgalmat indít.

— **Rejtélyes hulla.** Visegrádról táviratozzák: Visegrád határában, a vámnál négy nappal ezelőtt egy uri külsejű holttestre találtak. Jobb kezében revolvert, bal kezében tükröt tartott. Zsebében különböző iratok között egy száz koronás bankjegyet találtak. A hullát eddig még nem sikerült agnoszkálni.

— **Rohbanás egy petróleumtelepen.** Boriszlávban a galíciai nyersolajszállító és beraktározó társaság egyik földrezervoárja felrobant. Mint most Boriszlávól táviratozzák, ugyanis az olajtartályokban a tüzkatasztrófa egy munkás vigyázatlansága folytán támadt. Az égő nyersolaj, mely a tűz helyéről egy kilométernyire fekvő Banja Chotowska faluhoz folyt, ott tizenegy lakóházat felgyújtott. Híre jár, hogy 1400 vaggon nyersolaj ég. Két ember meghalt, a sebesültek száma jelentékeny. Husz munkás súlyos égési sebeket szenvedett. A tüzet éjjel lokalizálták, de a három földtartályban tovább ég a nyersolaj.

— **Francia likőrök legbiztosabb készítésére,** — házilag — a likőr aroma 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál.

— **Kossak csász. és kir. udv. és kamara** fényképész műterme. Weitzer János-utca 3. sz. Telefon 657. 2811

József királyi herceg hadgyakorlaton.

Érdekes Intimitások.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 17.

Nem olyan könnyű dolog ma már a katonai mesterseg, mint sokan hiszik, — főképen a mi szép magyar asszonyaink, akik közül leg-többen meg vannak győződve arról, hogy a tiszturaknak a napi két órai kirukkolás után más dolguk nincs, mint a kardesörtetés és az udvarlás.

Ennek a gyöngyállapotnak (hogy katonai szóval éljek) már régen lefújtak. Vége van... megszűnt, vagy miat a mi öreg csőszünk oda-haza mondaná: „pokolba szállt az kérem, mint a esőlelei könyörgés.” Fejlődött a katonai mes-

terség is. Nehezebb lett a háboru. Több baj jár, mint annakelőtte.

A háborunak kisarányu próbáinál: a feg. vergyakorlatoknál — jóllehet rendszerint a vi. lóságától szükségképpen eltérő képet tárna elénk — a valódi vezéreket mégis könnyű fő ismerni. Minden alkalommal érvényesülnek Cselekvésükben határozottság nyilvánul. Mir den tettükön, csapataik tevékenységén rajta va az ő egyéniségüknek a bélyege. Sikert aratnak A 40. honvédgyaloghadosztály gyakorlatai e évben Hatvántól északra, a Zagyva partjai kísértő szelíd dombvidéken folytak le. Tanulmányosak és érdekesek voltak. Tanulságosak, mert a modern hadvezetés eszközeit a gyorstűzelő ágyukat, géppuskákat, motor kocsikat, kerékpárt, a tábori távirót és telefoni széles körben alkalmazták. Érdekesek, nem csu. pán az ügyes tervezés miatt, hanem azért is, mert József királyi herceget láthatták mint tá. bornok-dandárparancsnokot, dandára élén több izben is önállóan működni. Nem csupán a szaktudás, hanem talán legelsősorban egyéni kvalitása az, mely őt határozottan a kiváló csap. atvezetők sorába állítja. Rendkívüli módon kifejtett kötelesség-szeretet, a cselekvésnek rit. kán található ösztöne, határozottan kifejezésre jutó támadási szellem s egyszerűséggel párosult szabadelvűség jellemzik őt a vezérletben. Az alárendeltjeivel való érintkezésnél szeretetre. méltó, de öntudatos közvetlenségének min. denki meghódol. Együtt érez és él kato. naival.

Az egyik napon a dandár már hajnalban talpon volt, élén a királyi herceggel. A Galga vizének aszódai átjáróját kellett védelmezni. A dandár egy része napsütötte tarlón foglalt ál. lást és ott hevenyében ásott fedezékekben rejtőzött el. A királyi herceg dandárparancsnok a védőállásban egy öreg, nagybajuszu tartalé. kos tőszomszédságában messzelátójával kutatta a távoli magaslatokat.

Egyik óra telt el a másik után. Az ellen. ségről még semmi hír sem érkezett, pedig már tíz óra is elmúlt. A korai reggelit bizony már tiszt is, legénység is elfelejtette s a hosszú vá. rakozást is unva, a jó bakák szerelmes pillan. tásokat vetettek Aszód felé, ahol egy dusan megrakott markotányos-kocsi várta a pillana. tot, melyben a katonagyomor számára rendkívül értékes terhetől megszabadulhat.

A királyi herceg parancsörtszjtjének rövid parancsot adott. Két perc múlva már a dandár valamennyi csapata megkapta a telefon-utasi. tást: minden század két-három embert Aszódra küld s minden ember számára szalonát hozat. Nem telt bele félóra s az egész dandár meg. elégedett arccal várta a jövőndöket. Maga a királyi herceg is katonái között, kiterített kö. penyén heverve, jóízűen költött el egy-két sze. let sonkát s egy darab kenyeret, melyet a mar. kotányostól hozatott. A kenyérnek a felét az öreg nagybajuszu tartalékos katonának adta oda.

Elkezdődött azután a harc. Az ellenség a dandár balszárnyán támadott. Néhány rövid határozott parancsot adott a királyi herceg a jobbszárnyon, ahol tartózkodott, azután lóra szállt és a veszedelemben levő balszárnyra vág. tatott. Nem telt bele másfél óra s az ellenség balszárnyán bekerítve, kénytelen volt vissza. vonulni.

Mindez simán ment; izgatottság nélkül. Mindenki tudta, mit kell tennie. A dandár az elfoglalt állásban a magaslatokon éjjelezett. Az első vonal: az ütközet-előőrs egyik-másik he. lyén, alig puskalövésnyire állott az ellenség előőrsaitól. Ilyenkor persze kényelemtől szó sincs. Tábortüzeket gyújtani nem szabad. Min. denkinek helyén kell lennie egész éjjel, hogy a hátrább, fedett helyen táborozó főerő némi pi. henést találjon.

A katonai szabályok szerint a dandárpa. rancsnok és más felsőrangú vezetők olyankor, mikor a csapatok táboroznak, szállásba tér. hetnek.

A kir. herceg este felé megnézte dandárá. nak fölállítását, azután ott táborozott csapatai. val együtt a szabad ég alatt. Nem ment fedél alá, pedig ott volt a közelben Aszód; autome. bilján könnyen betérhetett volna, de nem tette.

Másnap hajnalban már talpon volt. Már félháromkor hadsorba állította dandárát és raj. taított az ellenséges dandáron, személyesen ve-

zette a kitűnően sikerült rohamot, Magyaros pusztá ellen. A nap még jóformán fél se kelt, az ellenséget már megverte s a harcnak vége volt. Fáradtságot nem ismerve, kitartott csapatai mellett és látszott rajta, hogy örömmel és passzióval fáradozik.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDES.

— Az Aradhegyaljai Szőlősgazdák Egyesülete szeptember hó 20-án délelőtt 10 órakor Aradon, a Gazdasági Egyesület székházában igazgatóválasztmányi gyűlést tart. Tárgysorozat: 1. Az 1909—1910. évi költségvetés megállapítása. 2. Az egyesületi közgyűlés és az ugyanakkor rendezendő borbászor előkészítése. 3. Esetleges indítványok. Arad, 1909. szeptember 16. Az elnökség.

Budapest kőbányai sertéskereskedelem.

— Szeptember 15. —

Magyar elsőrendű: Öreg nehéz páronként 400 kilogrammon felül súlyban — fillérig; szép páronként 400—40 kilogrammig terjedő súlyban — fillérig; fiatal nehéz páronként 320 kilogrammon felül súlyban 140—40 fillérig; fiatal közep páronként 240—280 kilogrammig terjedő súlyban 142—144 fillérig; könnyű páronként 240 kilogrammig terjedő súlyban 144—145 fillérig.

Sertéslétszám: szeptember hó 14. napján volt készlet 26245 darab szeptember 15. napján felhajtott 399 darab, szept. 15. napján elszállított 369 darab, szeptember 16. napjára maradt készletben: 26375 darab. A hizott sertés üzlet irányzata vevők ziliárd.

Zárul 5 órakor.

Osztrák hitelrészvény ... 669 50
Városi villamos vasuti részvény ... 2 7.—
Közuti vasut részvény ... 602.—

Az izraelita ünnep miatt a tőzsde üzlettelen.

IDEGENEK ARADON.

— Szeptember 17. —

Fehér Kereszt szálloda. Kamád Ernő dr. kir. ügyész Gyula. — Rubiner Rezső utazó Budapest. — Szabó Károly utazó Budapest. — Putits Dragomir kereskedő és neje Varjas. — Pécs Károly magánzó Bécs. — Bilenk Tamás törvényszéki bíró és neje Bukarest. — Váradi Andor utazó Budapest.

Központi szálloda. Rieger Károly utazó Budapest. — Kolbak Károly kéményseprő Temesvár. — Treitz Péter m. kir. fogalmazó Budapest. — Tomics Emil utazó Budapest. — Engel Dezső irnok Budapest. — Ritter Manó utazó Budapest. — Szarka György kir. járásbíró Gyula. — Faragó Ákos dr. ügyvéd Nagylak. — Hersch László utazó Lugos. — Fehér Lajos utazó Temesvár. — Bur Mariska magánzó Szeged. — Herskovitz Lajos utazó Lugos. — Holzinger Mihály utazó Kiskomlós. — Biró Ákos tisztviselő Kolozsvár. — Veisz Gyula dr. ügyvéd Szeged. — Marasztik Sándor máv. tiszt. Budapest. — Kovács Nándor mérnök Budapest. — Klein Lipót utazó Budapest. — Balás Andor utazó Budapest. — Czárán János földbirtokos. — Dáni József földbirtokos Nagyszénás. — Koós Mór utazó Budapest. — Hubert József építész Budapest. — Azzola János utazó Budapest. — Kasznár Ármin kereskedő Budapest.

Pannonia szálloda. Radig Károly mérnök Pécs. — Hager Ferenc tanító. — Pálfi Lajos. — Schlesinger Izidor kereskedő Csicsér. — Lözing János utazó Gyulafehérvár. — Pollák István ménes katona Békéscsaba. — Rokszin Miklós esperes Méhkerék. — Vajay Józsefné Kunfélegyháza. — Erneyi Mór kereskedő Fibis. — Vajay József áll. isk. igazgató Jászszentlászló. — Török Ferenc m. kir. állatorvos Nagybánya. — Szvidány István kereskedő Csanádpalota. — Stern Andor mérnök Gyergyószentmiklós. — Kiss Sándor gazdaság Ujbög.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szombat, 1909. évi szeptember hó 18-án:

Diszeladás az aradi Kossuth-szobor leleplezése alkalmából.

Nyitány. Előadja Rácz Károly debreceni híres cigányzenekara.

I. rész:

„Kossuth” prólog, előadja Keszler Ede.

II. rész:

Veér Judith rózsája.

Regényes színjáték 3 felvonásban. Irta: Lampérth Géza.

SZEMÉLYEK:

Veér Tamás	Szendrey M.	Imre diák	Delli Lajos.
Judit, leánya	Kaplanai J.	Mózes	Várnay Jenő.
özv. Tótné	Benkőné	1-ső cigány	Szabó Lajos.
Sárika, leánya	Harmath J.	2-ik cigány	Kolcsár L.
Bercsenyi	D. tróli Mór.	Órmester	Szabó S.
Both	Keszler Ede.	Egy tiszt	Ajtai Ödön.

Kezdetek este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simenyl-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1909 szeptember 18. án, szombat:

1. Nem könnyű képet festeni. Humoros. — 2. Is en keze. Dráma. — 3. Haudini, a betörő-király. Humoros. — 4. Me e a boldog emberről. Színes látványosság. — 5. Pliska gyártá. Természet után. — 6. Arad látkepe és a vesztőhely. Természet után. — 7. Egy napos szerelem. Dráma.

Előadások délután 4 órától kezdve este 11 óráig.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Az előadások alatt a cs. és kir. 83. gyalogseged zenekara játszik. — Csikrácsdó.

KYILTÉR.*

Köszönetnyilvánítás.

Nem mulaszthatjuk el köszönetet mondani mindazoknak, kik felejtethetetlen

Béluskánknak

folyó évi szeptember hó 16-án délután történt végtisztessége alkalmával oly kegyesek voltak számos megjelenésük és részvételükkel mély fájdalomukat enyhítették.

Végül mindazok, kik az elhunyt ravatalára koszorut voltak szivesek helyezni, ezuton is fogadják köszönetünket.

Ternajgó József dr. és neje,

3589

Ujarad.

Fényes kereset!

Nők, kik otthon házi munkáik közepette horgolással állandó munkát és szép keresetet akarnak, forduljanak levélben a 5731

Magyar Csipke Kiviteli Vállalat-hoz

Déván.

PFAFF
varrógépek

háztartási és ipari célokra.

*
Teljesen
zajtalan
járás.
Kedvező
fizetési
feltételek.
*

Minden egyes varrógépért a legmesszebb menő jótállás. Számtalan elismerés helyből iparosoktól a gép jóságára.

Egyedüli képviselő

Hammer Vilmos

műszerész

2091

Arad, Szabadság-tér 7. sz.

Telefon szám 98.

Nemesfajú görög és sárga

dinnye

sárga kicsinyben kgként 20 és 10 fl.

„ nagyban kgként 16 és 8 fillér.

görög kicsinyben kgként 7 fillér.

„ nagyban kgként 6 fillér.

Legfinomabb csemege

SZÖLLŐ

postakosarankint 2 korona 50 fl.

Kapható:

3576

Hámory Gazdaságnál

Arad, Deák Ferenc-utca 3.

200 holdas birtok

tölgyerdővel

eladó.

Érdeklődők forduljanak „B” jelígyével e lap kiadóhivatalához.

Mielőtt kályhát vásárolna, tekintse meg

SZILÁGYI ÉS TÁRSA,

ARAD, Boros Beni-tér 15.

szám alatt létező, reme-

kül felszerelt **kályha**

gyári raktárát.

Telefon szám 242.

**Elektromos erőátviteli
motorokat**
kikölesönöz, elad és fel-
szerel 3191

Kalmár József

villanyvilágítás, tele-
fon és villamos csengő
berendezési vállalata

Arad, Salacz-u. 2.

**Angol, francia, német
nyelv,**

ének és zongorából

alapos oktatás
kezdők és hala-
dóknak házbán
és házon kívül

Szabadság-tér 13.

I. em., ajtó 14. sz.

3327

Igen tisztelt megrendelőim és az uri közönség szí-
ves tudomására hozom, hogy uri szabó üzletem ré-
szére az

**az őszi szezon legszebb és leg-
divatosabb ruhaszövetei**

megérkeztek s ennek folytán módomban van szí-
ves megrendeléseket gyorsan és izlésesen, jutányos
árak mellett elkészíteni.

Főtörökvésem továbbra is a **pontos, szolid
kiszolgálás!** 3549

Szives további pártfogást kér, kitünő tisztelettel

Márton Jakab, uriszabó
Szabadság-tér.

Neuschlosz Ödön és Marcell cég

tömör keményfa butorai-
nak kizárólagos eladása

**Arad, Hunyad, Krassószörény
és Alsófehérmegye részére** 3591

Bruckner Lipót

butorüzletében Arad, Neuman-palota.

11748—1909. kh.

Hirdetmény.

Arad szab. kir. város rendőrhatalmása által közhírré tétetik, hogy
1909. év folyamán Aradon megtartandó időszakos mértékhitelítés az
alább felsorolt napokon d. e. 8 és d. u. 2 órakor az állami mértékhi-
telítő hivatalban fog végezteni.

A) Az időszakos hitelítésre kötelezett felek különös kötelességei.

Az 1907. évi V. törvénycikk végrehajtása tárgyában kiadott 1908.
évi 107226. sz. kereskedelemügyi minisiteri rendelet az időszakos hite-
lésítésre kötelezett felekre a következő különös kötelességeket álla-
pítja meg:

a) Az időszakos hitelítésre hozott mértékeknek és mérőeszkö-
zöknek tisztáknak, portól és rozsdától menteseknek — egyszóval jó-

karban levőknek — kell lenniök, különben hitelítési eljárás alá nem
bocsátatnak. (45. §.)

b) Az időszakos hitelítés alkalmával tartoznak a felek összes
mértékeiket és mérőeszközeit bemutatni, tekintet nélkül arra, hogy
azok mennyi idő óta vannak használatban. (46. §.)

c) A 100 kg.-ot meghaladó terhelhetőségű hidmérlegek tulajdo-
nosai — amennyiben ily mérlegeiknek helyszínén való hitelítését
kivánják — valamint az állandóan felállított hidmérlegek tulajdonosai
tartoznak mérlegük terhelhetősége $\frac{1}{3}$ -ad részének megfelelő terhet
tarasuly, jól égetett téglá vagy kockák alakjában a mértékhitelítők
rendelkezésére bocsátani, valamint a szükséges munkaerőről gondos-
kodni. (42. és 43. §.)

I. Az időszakos hitelítés rendje.

a) A II. kerületben lakó felek részére. Aczél Péter-u., Árpád-tér,
Asztalos S.-u. október 19. — Aulich L.-u., Boczkó-u., Forrai-u., Flórián-
utca, Hunyadi-u., Lázár Vilmos-u. október 20. — Eötvös-u., Rákóczi-u.,
Simonyi-u., Sina-u. október 21. — Szabadságtér: Kereskedők keleti
oldal, Nyugoti oldal október 25., Déli oldal október 26. — Piaci ko-
fák október 26., 27., 28. — Tököly-tér: Kereskedők keleti oldal, Nyu-
goti oldal november 2., Piaci hentesek november 3. — Piaci kofák,
Vörösmarthy-u., Zrinyi-u. november 4.

b) A III. kerületben lakó felek részére. Alsómarospart, Bercsényi-
utca, Bocskai-u. november 8. — Csernovitz-u., Damjanics-u., Hajó-u.,
Halter november 9. — Határ-u., Óvartér, Óvár-u., Part-u., Szénatér
november 10. — Szt.-Pál-u., Tököly-u. november 11. — Hajó-u. no-
vember 15. — Óvartér, Marospart november 16.

c) A IV. kerületben lakó felek részére. Akác-u., Angyal-u.,
Fácán-u., Fürj-u., Határ u. november 17. — Kelemen-tér, Koszoru-u.,
Péter-u., Trombita-u., Virág-u. november 18.

d) Az V. kerületben lakó felek részére. Aulich-u., Cserép-u. no-
vember 22. — Csutora-u. november 22., 23. — Demeter-u. november
23. — Gyár-u., György-u. november 24. — Illés-u. november 25. —
Knézi-cs-u., Kosár-u. november 29. — Közép-u., Lahner Gy.-u., Legelő-
sor, Lipót-u., Marostáj november 30. — Mihály-u. december 1. — Mi-
kes Kelemen-u. december 2. — Miklós-u., Töltés, Választó-u. decem-
ber 6.

e) A VIII. kerületben lakó felek részére. Borona-u. december 7.
— Csiki G.-u., Demeter-u. december 9. — Fejsze-u. december 13. —
György-u., Illés-u. december 14. — Kapa-u. december 15. — Kápolna-
utca- Mihály-u. december 16. — Miklós-u., Választó-u. december 18.

II. Első hitelítésre fenntartott napok.

Augusztusban 2—4., 20—23. Szeptemberben 2—4., 18—21., Ok-
tóberben 1—2., 15—17., 22—24., 29—31. Novemberben 5—7., 12—14.,
19—21., 26—28. Decemberben 3—5., 10—12., 19—31.

B) Büntető határozatok.

Az 1907. évi V. törvénycikk 32. és 33. §§-ai a mértékügyi kihá-
gásokra vonatkozólag a következő büntetéseket állapítják meg:

32. §. Kihágást követ el és amennyiben cselekménye súlyosabb
beszámítás alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel,
visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év
nem telt el, 8 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető
pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) aki a közforgalomban a törvény I. fejezete értelmében meg-
nem engedett mértéket vagy mérőeszközt használ;

b) aki oly mértéket vagy mérőeszközt, amely a jelen törvény ér-
telmében hitelítendő, vagy időszakos hitelítési kötelezettség alá
esett, szabályszerű hitelítés, illetve az időszakos hitelítés nélkül
forgalomba bocsát, vagy a közforgalomban használ, vagy ilyen mérté-
ket, illetőleg mérőeszközt iparüzletében, raktárában, boltjában, há-
bár használatlanul, de az első hitelítés bélyegével el nem látva, eladásra
készen tart;

c) aki vendéglőben, korcsmában, kávéházban vagy más nyilvá-
nos helyiségben bort, sör, vagy egyéb szeszes italokat a jelen törvény.
28. §-a rendelkezéseinek meg nem felelő palackokban vagy ivóedé-
nyekben szolgáltat ki fogyasztásra;

d) aki a 24. §-ban meghatározott kivételes eseteken kívül sza-
bályszerű jelzéssel el nem látott hordóban bort, sör, vagy egyéb
szeszes italokat forgalomba hoz.

33. §. Kihágást követ el és amennyiben cselekménye súlyosabb
beszámítás alá nem esik, 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel,
visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év
még nem telt le, 4 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjed-
hető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) aki bár hitelített, de oly mértéket vagy mérőeszközt használ
a közforgalomban, amelyről tudta vagy köteles gondossága mellett
tudnia kellett volna, hogy a törvényes követelményeknek meg nem
felel;

(Ezen büntető intézkedés alkalmaztatik azon felekre, akiknek
mértékei és mérőeszközei az 1908. évi 107225. sz. kereskedelemügyi
min. rendeletben megállapított ugynevezett büntető hibahatárokat meg-
haladó mértékben hibásaknak találtatván, a vétkes könnyel műség ese-
tének fenforgása megállapítható.)

b) aki a törvény 16. §-a utolsó bekezdésének rendelkezése elle-
nére, az általa javított (módosított vagy igazított) mértéken vagy mé-
rőeszközön lévő hitelítési bélyegét meg nem semmisíti;

c) aki oly hordót, amelyben bor vagy sör forgalomba kerül,
olyan javításnak vett vagy vettett alá, amely a hordó tartalmát a
rendeletileg megállapított hibahatárokon felül megváltoztatja és rajta
az előző jelzés bélyegét meg nem semmisíti, vagy meg nem semmi-
sítetteti.

Arad, 1909. évi július hó 10-én.

Sarlot,
főkapitány.

Telefon 162. sz.

Ajánlunk első minőségű:

Porosz szalon fűtőszén,
Porosz légszusz pírshén,
 Kétszer mosott **osraui kovácskőszén,**
Rostált darabos bükkfaszén.

Jutányos árban, házhoz szállítva.

3263

Telefon 162. sz.

Előjegyzéseket téli szállításra már most elfogadunk.

Reusz Mór és Fia

porosz kőszén, koks és faszén telepe

Arad, Boros Béni-tér 12. sz.**APRO HIRDETÉSEK.****Édesem!**

Vártam azon a helyen, ahol az utóbbi időben találkoztunk. Miért nem jött? A mi helyzetünk miatt nagyon el vagyok keseredve; azt hiszem, hogy ezentúl még rosszabb lesz. rül a viszontlátásnak? Egyetlenem, régóta másképp lehetne minden, csak komolyan akarná. Jól tudja, mi bánt engem és mégsem igyekszik azon változtatni. Remélem, hogy mielőbb találkozhatunk. Irjon! Csókolja J. R. 3582

Orpingtonok

remek szép angolvérű hófehér és aranyárga törzsek, ideális tavalyi ivadéka, mérsékelt áron eladó: Ternyey Árpád minden kiállításán legmagasabban kitüntetett telepén, Arad, Demeter-utca 92. Az orpington, az állam által bevezetett legjobb tyúkfajta!! 3581

2400 hold bükk-erdő fája,

vasúti állomástól 34 kilométer távolságra, igen szép erdő, melynek fája vizen szállítható, az erdőben 1 gatteres gőzfűrésszel, eladó. Bővebbet „B” jelű levéllel a kiadóban.

Házvezetőnek

elmenne magányos úri emberhez csinos, 25 éves urileány, ki a házi dologhoz ért. Cím a kiadóban. 3590

Családi úri ház,

adómentes, eladó. Értekezhetni: Demeter-utca 92. sz. alatt. 3580

Egy járforgalmu szatocsüzlet

korlátlan italmérés, trafik engedéllyel együtt, egyedüli üzlet egy községben, családi ok miatt átadó. Cím a kiadóhivatalban. 3502

Israelita ünnepi imakönyvek

makzók, olcsó és diszes kiállításban kaphatók Krausz Paulin könyvkereskedésében Arad, Atzél Péter-utca, Színházépületben. Újévi kártyák nagy választékban. Telefon 511. 3241

Egy szoba és

konyhából álló féregmentes lakást keresek október 15-ére a József-főherceg-ut közeliében.

Bolt kiadó

Boros Béni-tér 8. sz. a forgalmas oldalon. Hozzá tartozik 8 mellék helyiség raktárnak, műhelynek alkalmas. Ugyanott nagy pince beton alappal. 3553

Egy ügyes

vaskereskedő segéd azonnali belépésre kerestetik. Molnár Gyula vaskereskedő, Lippa. 3569

Bem-utca 1a. sz. alatt

egy 3 szobás udvari lakás november 1-től kiadó. 3574

Kossuth Sajos

legutolsó arcképe, 54/70. cm. alak, kirakatok részére igen alkalmas, 2 K.-ért kapható Ingusz I. és Fia könyvkereskedésében Arad, Andrássy-tér. 173

Szőlőcsomagoló papír,

kosár függőgyegek jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében Arad, Szabadság-tér 1. sz. Telefon 308. Vidéki megrendelések azonnal eszközöltenek. 2922

Hegyaljai szőlőbirtok

vétel és eladása, Pankotától Paulisig, legelőnyösebb fizetési, illetve törlesztési feltételekkel. Weber Károly, bankbizományi iroda, Pankota. 3467

Lakás

2 szoba, konyha, esetleg nagy gyümölcsös kerttel kiadó, tisztviselő családnál Arad, Demeter-u. 111/a. 3477

Ügyes fiatalember

irodai munkákra felvétetik. Olyanok, kik már alkalmazva voltak előnyben részesülnek. Ajánlatok „Állandó” jelű levéllel a kiadóba adandók.

Újdonságok kölcsönzésre:

Tovote: Fräulein Grisebach, La Tour Versy: Tagebuch einer Verdorbenen, Auernheimer: Die ängstliche Dodo, Anzengruber: Letzte Dorfgänge, Zobeltitz: Senior und Junior, Glyn: Jenseits der Wirbel, Ganghofer: Die Jäger, Wildbrandt: Die glückliche Frau, Wilde Oscar: An ideal husband, Marguerite Paul: La tourmente kölcsönzésre kaphatók Kerpel Izso kölcsönkönyvtárában Aradon. 262

Mintegy 35000 korona értékű**fa-áru készlet**

tölgyfa-donga, talpa, fűrészáru

= eladó. =

Érdeklődők „B” jelű levéllel adják be levelüket a kiadóhivatalba.

Női kalap divat szalon!

Van szerencsém a nagyérdemű hölgyközönség b. tudomására hozni, hogy válogatott lakást

modeljeim

az őszi és téli szezonra megérkeztek.

Dusan fölszerelt raktáram által abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy egy a legkényesebb, mint a legszerényebb igényeket kitudom elégíteni. Számos látogatásért esd 543

Grünblatt Antónia

Arad, Szabadság-tér 11., I. em.

(a Gluck húscsarnokkal egy házban.)

Byászkalapot a legrövidebb idő alatt elkészítenek

Használt**ó l o m**

megvételre kerestetik

MEGJELENT**ÉS KAPHATÓ AZ****ARADI****UTMUTATÓ**

ÖSSZEÁLLITOTTA:

BOROS JÁNOS,**LÖCS REZSŐ ELŐSZAVÁVAL.****KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.**

ÁRA 1 KORONA.

ÁRA 1 KORONA.

Ková menjünk**szórakozni?**

Csakis a

Motor kávéházba

(Boros Béni-tér 16.) hol kitűnő italok élvezhetők elsőrendű cigányzenekar mellett.

Egész éjjel nyitva!

3505

Hideg buffet!

Idegenek találkozó helye!

Szíves pártfogást kér

Deutsch L. Lipót**kávés.**

A di nyoma da részvénytársaság könyvnyomdája.

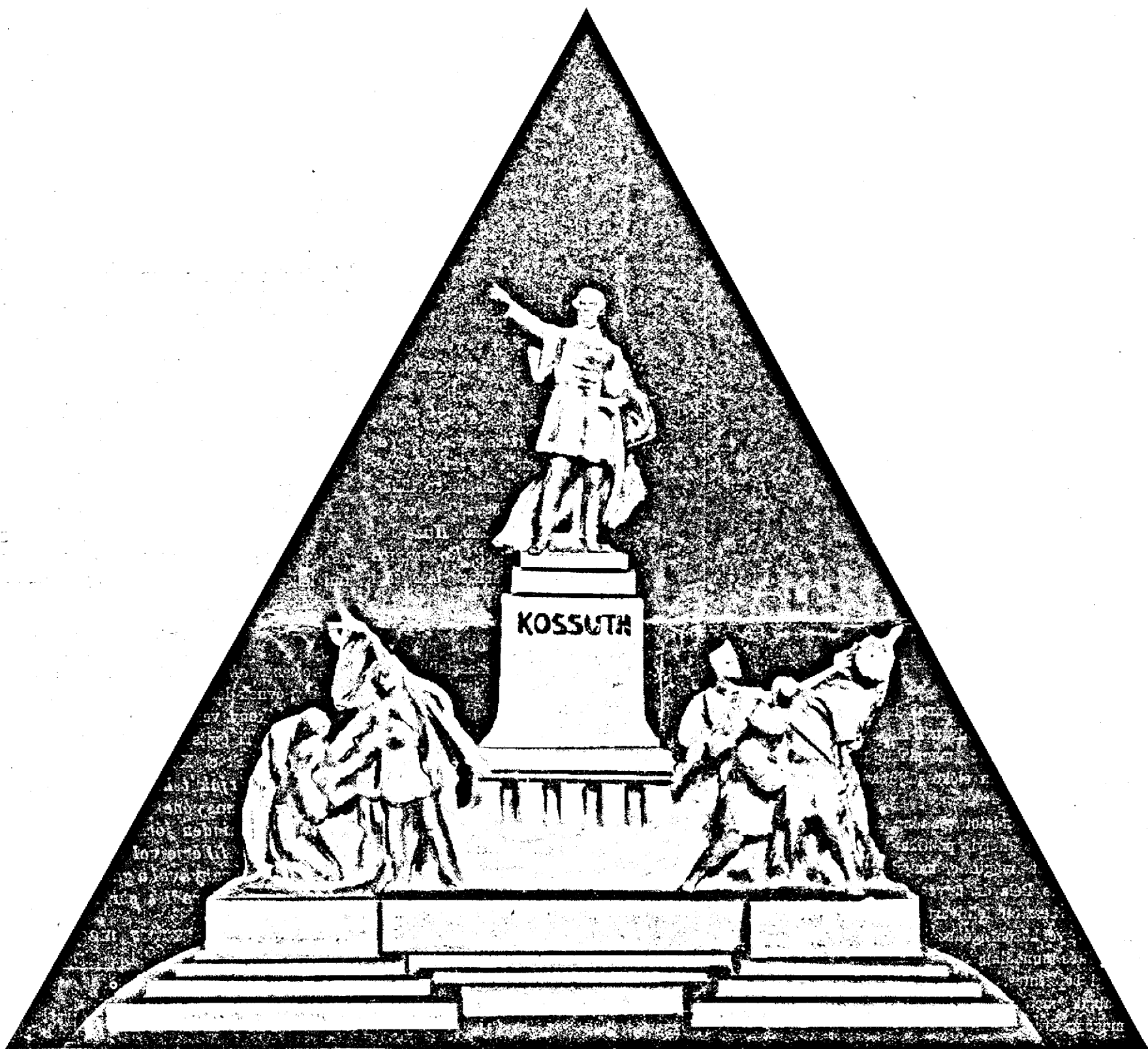
Nyomtatott Kurzweil János és Társa budapesti festékgyárának festékével

AZ ARADI KÖZLÖNY MELLÉKLETE.

A KOSSUTH-SZOBOR TÖRTÉNETE.

*

1899—1909.

AZ ARADI KOSSUTH-SZOBOR.

Érdekes és lélekemelő eseményekben gazdag az aradi Kossuth-szobor története. Az aradi Kossuth-asztaltársaság 1899. évi december 11-i ülésén indult meg az az akció, mely nem is egészen tíz esztendő fázadhatatlan munka után szobrot állított Kossuth Lajosnak. E dátumot jóval megelőzve az asztaltársaság elhatározta, hogy a tagjai sorából elköltöztött 1848—1849-iki kormánybiztos, Besze Jánosnak, a mély érzésű poétának, közadakozásból siremléket állít. A Besze János siremlékére megindított gyűjtés azonban csak kevésbé volt sikeres. A társaság ekkor elnökének, Nagy Kálmánnak a javaslatára kimondotta, hogy a további gyűjtést megszünteti. Az elnök ekkor lendületes szavakkal kísért javaslatot terjesztett az értekezlet elé, s a kitörő lelkesedéssel fogadott javaslattal az

asztaltársaság kimondotta, hogy a Besze János siremlékére összegyűjtött 72 korona 40 fillérnyi alappal gyűjtést indít Kossuth Lajosnak Aradvárosában emelendő szobrára, hogy a honszeretnek szabadságért öntött vérbe ültetett 13 águ fája minél inkább lombosodjék.

Ebben a forró, lélekemelő hangulatban tüstént áttértek a gyűjtés gyakorlati részére s megbeszélték, melyik társulat, melyik egyesület és melyik intézet, valamint a magánosok közül ki vonható be a nagy és dicsőséget termő munkába.

Erről a nevezetes ülésről szóló jegyzőkönyvet Nagy Kálmán elnökön és Schwarcz Zsigmond titkáron kívül, mint hitelesítők Kárpát Gusztáv és Székely Zoltán írták alá. Az értekezleten ezeken kívül részt vettek Garai Sán-

dor, Weisz Farkas, Klapok Alajos, Millig Mátyás, Mihalik Béla, Horváth K. Vilmos, Regényi Kálmán, Panker Viktor, Máty Soma, Krausz Lipót, Engel Hugó és Kovács Vince.

A hírlapok révén másnap városszerte szenzáció erejével hatott a Kossuth-asztaltársaság határozata. A közvélemény ilyen hangulatából még több erőt merítve ült össze a következő héten az értekezlet. A külső hangulat erőteljes kifejezéseül Bács Károly, a társaság tagjainak sorából azóta elhunyt színművész, jelentette az értekezletnek, hogy Leszkay András, Aradváros színházának akkori igazgatója hajlandónak nyilatkozott egy színházi est jövedelmét átengedni a Kossuth-szobor-alapnak. Az értekezlet ezután megbizta Barabás Bélát, a társaság diszelnökét, továbbá Nagy Sándort, Bács Károlyt és Schwarcz

KOSSUTH FERENC.

január hó 15-én tartott értekezletének határozatából egybegyűltünk, hogy az **aradi Kossuth Lajos szobor alapgyűjtő bizottságaként** megalakuljunk és a vele járó teendőkben részben előkészüljünk és részben intézkedjünk.

A megalakulás kimondatott, de ténykedését csak akkor kezdi meg, ha a helyi politikai hatóságnál a szabályos bejelentést megtette, melynek megtörténte után a Barabás Béla dr. ügyész, országgyűlési képviselő által szerkesztett felhívást Arad szab. kir. város és Aradmegye közönségéhez közzétette.

Az előkészítés munkálataiként kimondatott, hogy úgy a hatósági bejelentés, valamint a helyi anyakönyvi hivatalnak megkeresése, hogy Mihálik Béla jegyzőnek megengedtesse ott időközönként betekinthetni, hogy az előfordult események kihasználtsanak. Dr. Nagy Sándor társelnökre bízott.

Elnök Nagy Kálmán bőven megokolt indítványára kimondatott, hogy a **begyűlt összeg soha és egyébre nem fordítható** mint az Aradon felállítandó Kossuth Lajos szoborra, mely célból Mihálik Béla kiegészítő indítványára fogadtatott el, hogy és elhelyezendő pénzt fentartással adjuk át megőrzés végett az intézeteknek, hogy az csak akkor lesz kiadható, ha törekvésünk megvalósul és a szobor felállításához, illetve annak előmunkálati költségeihez kellend.

Titkár Schwarcz Zsigmond látva, miként bántak el az annak idején a fővárosban és országsszerte megindított és olyan fényes eredménnyel járt egy a fővárosban felállítandó Kossuth szobor pénzével, indítványozza és kimondani kéri, hogy a most megalakult bizottság képezze mindvégig törzsét a majdan működő bizottságnak is és pedig úgy érte, hogy az időközönkénti kiegészítés saját, illetve a Kossuth-asztaltársaság tagjaiból hivassanak, választassanak meg, továbbá a nagyközönség részvételének készséggel adassék meg a mód a részesedésre és

Zsigmondot, hogy az aradi sajtóban közléteendő olyan felhívást szerkesszenek, amelyik a hazafias polgárságot áldozatkész adakozásra szólítja. A mozgalomnak minél hatásosabbá tétele érdekében az értekezlet kimondotta, hogy a sajtó képviselőit az ülésekre ezentul meghívja.

A legmozgalmasabb értekezletek egyikét 1900-ik évi január 15-ikén tartotta az asztaltársaság. Ekkor Barabás Béla és Nagy Sándor beszéde után megalakították az előkészítő bizottságot.

Jegyzőkönyv a szoborbizottság megalakulásáról.

A bizottság első két alapító gyűlésének jegyzőkönyve szószerint a következő:

Jegyzőkönyv

felvétel az „Aradi Kossuth Lajos szoboralap-gyűjtő bizottság által 1900 január hó 17-én és folytatólag április hó 11-én tartott értekezletéről.

Jelen voltak:

Nagy Kálmán elnök, Barabás Béla dr. társelnök, Angyal Dezső pénztárnok, Klein Ignác ellenőr, Schwarcz Zsigmond titkár, Mihálik Béla jegyző, Bozsik György, Fekete Jakab, Huzó István, Mihálik József, Rosmanith Albert, Weisz Farkas bizottsági tagok.

Elnök megnyitja az értekezletet és jegyzőkönyvelés végett bejelenti, hogy a Kossuth-asztaltársaság

bármilyen alakot öltön is idővel működésünk eredménye, eljutva a remélt kivitelig, a szobrot felállítandó bizottság is ez anyabizottság kiegészítő részét képezendi és ezen bizottság keretén belül állóként ennek fennhatósága alatt áll,

Ez indítvány egész terjedelmében elfogadtatott. Rosmanith Albert tagtárs óhaja, hogy a fontos határozatok Dr. Barabás és Dr. Nagy Sándorral közöltessenek. Elfogadtatott.

Gyülekezéseink megtartására felajánlott Kossuth Lajos betegsegélyző egyesület helyisége elfogadtatott, érte a köszönet jegyzőkönyvbe iktatni rendeltetett el.

II. 14. Barabás Béla dr. ügyész felhívására egybegyűltünk a lakásán. Ugy a felhívás, valamint a potgármesterhez intézendő (kérvény) bejelentés, felolvasatott, egész terjedelmében elfogadtatott.

A postán beérkező pénzádomány a bizottság bármely három tagja által minden vasárnap délelőtt lesz átveendő.

Fekete József indítványára ezen első jzdkönyv a bizottság összes tagjai által aláíratott. K. m. f. (Következnek az aláírások.)

A GYÜJTÉS.

Rövid négy hónapos multra tekintett vissza a mozgalom, amikor az 1900-ik évi március 20-án, vagyis Kossuth Lajos halálának évforduló napján a mozgalom megindítása óta első közgyűlését tartotta az asztaltársaság. A szoboralapra begyűlt összeg ekkor meghaladta a 120 koronát.

Az április 9-iki értekezletnek szintén voltak kimagasló mozzanatai. Barabás ekkor olvasta fel az általa szerkesztett adakozásra szólító általános felhívást és ekkor számoltak be az április 9-én megtartott színházi előadás sikeréről és anyagi jövedelméről. Az előadás hasznának átengedése révén a szoboralap 427 ko-

ronával szaporodott. S miután Nagy Kálmán elnök a siker érdekében közreműködőknek s első sorban pedig Leszkay András igazgatónak melegen tolmácsolta az asztaltársaság elismerését. Az ekkor kibocsátott felhívás főbb részei ezek:

Arad sz. kir. város és Aradmegye hazafias közönségéhez!

Olvassa el mindenki sorainkat és ne zárkózzék el senki sem kérés szavaink előtt.

Az a terv foglalkoztatja elménket, az a cél hevíti lelkünket s az hozza mozgásba tevékenységünket, hogy Aradnak szentelt földjén emeljünk szobrot Kossuth Lajosnak.

Azt óhajtjuk, azt akarjuk, hogy Arad város valamelyik kiváló terén Kossuth Lajosnak szobor emeltessék, egy hatalmas és fenséges emlékü, amely méltó legyen Aradhoz, méltó legyen Kossuth Lajoshoz, méltó legyen azon történelmi dicsőséghez, amely körül ragyogja az ő nevét, körül ragyogja a mi Nemzetünket.

A szobrot nem mi, nem az alólírt bizottság fogja fölláttatni. Mi sokkal kevesebbek, sokkal szerényebbek vagyunk, semhogy ilyen nagyszabású feladatnak keresztülvitelére magunkat elég erősnek s elég képesnek tartjuk. A kivitelnek széleskörű tevékenysége Arad sz. kir. város polgárságát, annak kimagasló alakjait, tevékeny és lelkes vezetőit fogja illetni. Mi éber órkodással leszünk, hogy ez a szobor elkészüljön. Mi gondoskodni fogunk arról, hogy ezt a kötelességet teljesítsék az illetékes tényezők, akikről hisszük, hogy szívük szent érzetével, akaratuk erejével, tudásuk érvényesítésével, s becsületes munkájuknak közrehatásával keresztül viszik és befejezik a nagy feladatot, amelyet mi hazafiúi lelkesedésünk önzetlensége és tisztaságával ime kezdeményezünk.

Mi éveknél csendes, de fáradhatlan munkájával, parányokból akarjuk összehordani a homokszemeket, a téglákat, az anyagot, hogy néhány évnek lefolyása után azt mondhassuk e város tevékeny vezéreinek: Ime itt az összegyűjtött anyag. Ti építsetek, teljesítsétek kötelességeteket, készítsétek el Kossuth Lajos szobrát.

Arra kérjük tehát fel Arad sz. kir. város és Aradmegyének polgárságát, derék lakosságát s minden jóra való hazafit és honleányt, hogy fillérjeivel a szegény, ezüstjével a tehetős s aranyával a gazdag járuljon hozzá Kossuth Lajos aradi szobrának alapjához.

A Kossuth szobor megteremtői.

Dr. BARABÁS BÉLA.

Kossuth Lajos aradi szobrához a szükséges pénzt erélyes és lelkes gyűjtéssel akarjuk előttemteni, úgy azonban, hogy senkit az adakozás erkölcsi kényszerével ne feszélyezzünk, hanem aki

ad bármi keveset is, azt *szívesen és örömmel adja*.

Nem szorítunk tehát kizárólag a gyűjtő-
*ívek*re. Ezeket is fergalomba hozzuk ugyan, hogy

A Kossuth-szobor megteremtői.

MARGÓ EDE,
szobrászművész.

az adakozásra alkalom adassék, de mi a gyűjtés módjának fűsúlyát kedvezőbb és alkalmasabb formákra akarjuk helyezni.

Minden ember az életnek folytonos küzdelmében, ha ritkán is, reátalál a megnyugvásnak, az örömmel, a jóleső érzületnek szigetére, amidőn az őt környező családtagokkal, rokonokkal, jóbarátokkal ünnepet szentel és áldozatot hoz örömeinek, megelégedésének. Azt óhajtjuk, hogy a derült kedély óráiban jusson eszébe polgártársainknak a mi szent célunk, azt akarjuk, hogy az örömmel hozott áldozatnak egy paránya jusson el a Kossuth Lajos szobor-alapjához.

Midőn az örömben uszó boldogságot élvező családtagok, rokonok, jóbarátok nászlakomára gyűlnek össze, akkor a vigság közepete jusson eszébe valakinek az a hazafias gondolat, hogy a boldog nap emléke s az új párnak neve kerüljön oda a Kossuth Lajos szobor-alapnak gyarapításához. Midőn a szeretetnek Istene egy új szülöttel áldja meg a családnak szentélyét, akkor az édes apának, édesanyának örömet fokozza az a tudat, hogy a gyermeknek nevét magába zárja a Kossuth Lajos szobornak alapja.

A Kossuth-szobor megteremtői.

NAGY KÁLMÁN,
a Kossuth-társaság elnöke.

Midőn névnap, születésnap, családi esemény, örömdetes évforduló, előmenetel, siker ünneplésére, egyéb mulatságra, vagy áldomásra gyűlnek össze az emberek, *ne muljon el a vigság anélkül, hogy bármi csekélység ne jusson a Kossuth Lajos szobrának alapjára.*

A beküldött s a gyűjtőíveken befolyt összegek a helybeli hírlapok útján nyugtatványoztatnak, s az adakozók névsora, valamint az adakozás eseménye, alkalma, emléke, időszériki egymásutánban emléklapokra írva a szobor alapjában és a városi levéltárban örök emlékezet okáért elhelyeztetni fog.

Polgártársaink! Atyáinkiai! Nyissátok meg hazafias szíveteket kérésünk előtt, áldozatok időnkint magasztos tervünk keresztülvitelére, hogy néhány évnek szorgalmas munkája után, hazaszerezettünk szent érzetével borulhassunk le Kossuth Lajosnak aradi szobra előtt.

Az aradi Kossuth-asztaltársaság határozata folytán megválasztott „Kossuth Lajos szoboralap gyűjtőbizottság.”

Arad, 1900. évi május havában.

A gyűjtés ettől kezdve egyre nagyobb arányokat ért el. Még ez év augusztusában a Neuman Testvérek 1000 koronás záloglevelet adományoznak néhai Neuman Ede emlékére. 1902. júliusában elhatározta a társaság, hogy Arad város törvényhatósági bizottságától egy nagyobb összegű 50,000 koronás — adományt kér. Az indítványt Múlek Lajos dr. nyújtotta be a közgyűlés elé. A tanács 5000 koronát javasolt, de a törvényhatósági bizottság Urbán Iván, Nagy Sándor és Müller Károly felszólalásai után egyhangulag 30,000 koronát szavazott meg 10 esztendei költségvetési tételekben.

A táncmulatságok, színházi és műkedvelői ünnepségek egész sorát rendezték ezután a Kossuth-szobor javára. (Néhány érdekes gyűjtésről lapunk más helyén, a főlapon, számolunk be.)

A szoborbizottság kérésére Arad törvényhatósági bizottsága a következő 24 tagot küldte ki a szoborbizottságba:

Ístítóris Kálmán polgármestert, Varjassy Lajos h. polgármestert, Kádas Kálmán főjegyzőt, Sarlot Domokos főkapitányt, dr. Barabás Béla, Berán Antal, Bozsik György, Deutsch Bernát, Domonkos Lajos, Hegedüs László, Kristyórá János, Magyar Ferenc, Mihálik József, dr. Múlek Lajos, Müller Károly, dr. Nagy Sándor, Nesnera Aladár, Neuman Adolf, Péterffi Antal, Simay István, Sófálvi György, dr. Szalai Arnold, Tedeschy Viktor és Varjassy Árpád bizottsági tagokat

1906. tavaszán Aradmegye közgyűlése szavazott meg 500 koronát a szoboralapnak.

A PÁLYÁZAT.

A Kossuth-asztaltársaság 1905. október 23-iki ülésén Nagy Kálmán elnök bejelentette, hogy a szoborbizottság a pályázati összeget 70,000 koronában állapította meg. A szobor helyül a társaság a városháza előtti teret szemelte ki. Megtörtént a pályázat kiírása is. A pályázati felhívás szerint az alapozásról, talapzatról, beton és kőműves munkákról s ezek anyagairól a megbízandó tervező rajza s utbaigazítása szerint a bizottság gondoskodik; az építés vezetését s egyéb munkálatokat házilag végezteti. A szobor anyaga hazai gyártmányu ágyubronz, talapzata hazai kőanyag, melynek mintája bemutatandó. A tizedméretű kész szoborminták 1907. március 15-ig küldendők be a szobor-bizottságnak. Három díj van: 2000, 1000 és 500 korona; a megbízás dolgában a bizottság szabadon rendelkezik. A bírálatot országos szaktekintélyekkel együttesen helyi bizottság végzi.

A beérkezett 17 pályaművet 1907. március

28-án bírálta meg a bizottság, amely Károlyi Gyula gróf főispán elnöklete alatt szoborbizottsági tagokból, fővárosi művészekből és szakértőkből, helybeli művészekből és szakbírálokból

A Kossuth-szobor megteremtői.

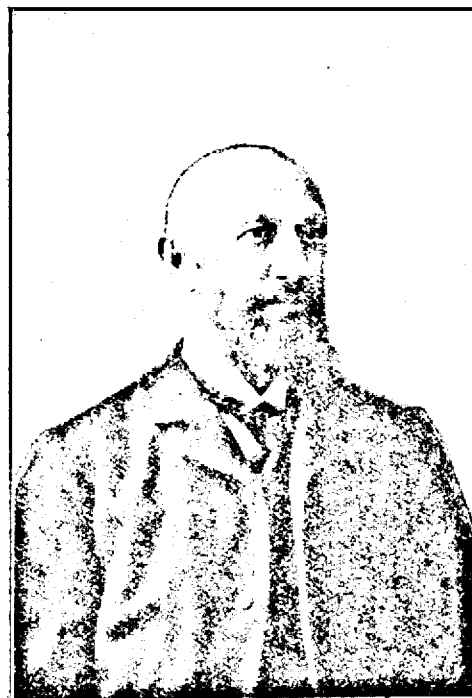
PONGRÁC SZIGFRID,
szobrászművész.

állott. Ez a bizottság az első díjat Kallós Edének, a másodikat Margó Edének, a harmadikat Horvay Jánosnak ítélte oda. A zsűri határozatát egy nagy bizottság elé terjesztették, mely 1907. április 11-én tartott ülésében kimondotta, hogy a pályanyertes művészek között újabb pályázatot ír ki. Az újabb pályázaton a szoborbizottság a Margó Ede és Pongrácz Szigfrid pályatervét fogadta el és nemsokára megkötötték a művészekkel a szerződést is.

Az eredeti szerződés szerint, mely később egyes részeiben módosult, Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobrászok kötelesek a szobrot agyagban mintázni, gipszbe önteni és érebe önteni, az egész szobrot és a talapzat részait Aradra szállítani és a helyszínen átadni.

A szobormű egyes részei a következő anyagból készítenők: 1. a szobor fő- és mellékalakjai hazai gyártmányu ágyu-bronzból. 2. talapzat használt mészéből, még pedig a kőnemek teljesen agyagmentes neméből, finoman szemcsézve, az élek csiszolva. A talapzat részeinek összekötésére szolgáló ékek és kapesok bronz vagy erősen cinezett vasból adandók.

A Kossuth-szobor megteremtői.

SCHWARCZ ZSIGMOND,
a Kossuth társaság titkára.

Weisz Hugó fényképfelvét. l.

A Kossuth-szobor alapkőletételének ünnepe

A szobormű magassági méretei következőleg állapították meg: 1. az egész szobormű magassága a föld színétől számítva az alak legfelsőbb csúcsáig **11 (tizenegy) méter**. 2. a főalak Kossuth nagysága két életnagyság. Mellékalakok 1 és $\frac{1}{2}$ (egy és egy fél) életnagyság. 3. a talapzat legalsó lépcsőjének szélessége 12.40 méter. 4. a talapzat vastagsága (mélysége) 7 m. 40 cm. Ezen mértéken belől a talapzat tagozása és művészi részletezése a művészi szempontok alapján a szobrászok joga. Lényegbe vágó változtatásra amintázatokon a művészek és a bizottság csakis együttes egyetértéssel jogosultak.

A szoborbizottság Margó Ede és Pongrácz Szigfrid szobrászoknak a kész műért 70.000 azaz **hetvenezer korona átalány összeget fizet.**

A MEGVALÓSÍTÁS.

Ez időtől kezdve most már gyors lépésekben haladt a szobor ügye a megvalósulás felé. A szoborkészítés minden lépéséről egy bizottság tett jelentést az asztaltársaságnak, mely a főalak megtekintésére és felülbírálására felkérte **Kossuth** Ferenc kereskedelmi minisztert, aki utasításokat is adott az elkészítést illetően.

1909. május 31-én érkezett meg az első közzállítmány a süttői bányából. Előzőleg már május 10-én ünnepies aktusok között a társaság tagjai megtették az első ásványgátakat, majd pedig júniusban elhelyezték az alapkövet és azt az okmányt, mely lelkes szavakban rövid történetét mondja el a szobornak.

Aradváros februári közgyűlése kimondotta, hogy a magyaránny leleplezési ünnepség költségeit magára vállalja és az ünnepély előkészítésére a polgármester elnöksége alatt bizottságot küld ki. Most már ez a bizottság vette át a leleplezési ünnepség rendezését és buzgó igyekezettel tett meg mindent, hogy Kossuth Lajos aradi szobrának leleplezése az egész ország ünnepe legyen.

A SZOBOR LEIRÁSA.

Kossuth Lajos aradi szobrának architektúrája három részre tagozódik. A hármass lépcső-

zetű alapzatról emelkedik ki középen fehér mészkő-oszlopon Kossuth Lajos hatalmas bronz alakja. Az országot járó, népek ezreit lelkesítő Kossuth attilában van, jobb kezét szónoki lendülettel előre felfelé tartja, baljában kard, vállán könnyedén odavejt köpeny.

Az oszloptól jobbra és balra egy mesterien sikerült bronz-csoportozat van. A baloldali csoport kiemelkedő alakja a harcra induló honvéd, aki zászlóval kezében bacsuzik arájától és édesanyjától.

A jobboldali csoport a megsebesült honvéd-zászlótartót ábrázolja, kitől társa veszi át a harci lobogót.

Az oszlop hátsó oldalán alul egy művészi relif van: a magyar csikós.

A szobor felírása mindössze ennyi:

KOSSUTH.

A Kossuth-nóta, mint életmentő.

*

Az elnyomatás szomorú emlékü korszakában, amidőn bűn volt a nemzeti érzésnek legparányibb megnyilatkozása is, a leginkvizitóriusabb módon üldözték a rebelli Kossuth-nótát. Szigorú büntetés, sokszor nehéz fogság járt ki annak, aki ennek a dálnak mélabus hangjai mellett mert vigasztalást keresni égő honfiúi fájdalmára. Nem is énekeltek másutt csak meghitt, bizalmas körben ama korszak bus magyarjai.

G. János honvédőrmester a szabadságharc leveretése után visszatért elhagyott foglalkozásához a halászhathoz. Egy tiszamenti falucskában húzódott meg s csendes visszavonultságban élt mesterségének, amely elég jól jövedelmezett.

Egy tavaszi napon, amidőn nagyon magas volt a Tisza állása s erős a víz sodra, a tulsó oldalra akart jutni a halászcsoznak.

Alig evezett a víz közepéig, felbukkant a csolnak és az öreg a folyamba esett. Kitűnő uszó volt, de örvénylő helyre került s a legna-

gyobb erőmegfeszítéssel sem tudott kiszabadulni veszedelmes helyzetéből. Kétségbeesésben segélyért kiáltott.

A parton két zsandár állott. Kőrörendve, mozdulatlanul nézték a halálos vergődést, majd gunyosan kiáltották feléje:

— No, Kossuth-kutya, most fan neked belefusz! Notyon jól fan így! Egy ferfluchte Kossuth-hunddal kéfésebb lesz.

— Ha keresztények vagytok, mentsetek meg, eseng a fuldokló.

Hiába! a Bach-hőskben erősebb volt a vak gyűlölet a felebaráti szeretetnél.

A halász már-már esztét vesztté, midőn hirtelen különös ötlete támadt.

Talán azért, hogy egy szent dal legyen végső imája vagy talán azért, hogy utolsó percében is megbosszantsa a parton álló, emberbőrbe bujt fenevadakat, ott a halál torkában, végső erőmegfeszítéssel, rázendíti, a hogy csak bírja:

*Kossuth Lajos azt üzente,
Elfogyott a regimentje*

A „veszedelmes“ dallam kihozta sodrából a két zsandárt.

— Wass? Kossuth-nóta mersz énekelni? Rebeller! Majd adunk mi neked Kossuth-nóta!

S a másik pillanatban már csolnakba ültek, egy-két evező csapás s eléri a fuldoklót... kihúzzák a vízből, partra szállítják s nagy gaudiummal viszik a policájhoz, utközben gunyolódván vele:

— Majd lesz neked Kossuth nóta! Te kutya!

A jól fegyelmezett zsandárok el tudták volna nézni, hogyan pusztul el a hullámokban egy embertársuk, de az ellen már fellázadt a lelkük, hogy valaki jelenlétükben a „gyűlölt“ nótát merje énekelni.

Ilyen idők voltak akkor!

A szegény halász örömmel szenvedte el a reá mért büntetést, de egész életén át büszke volt arra, hogy őt a Kossuth-nóta mentette meg a biztos haláltól.